

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародної економіки**

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА

6M01 «МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»

ПРОГРАМА

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

05 Соціальні та поведінкові науки

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

051 «Економіка»

Форма здобуття освіти: денна

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему: «Глобальна енергетична проблема як чинник світогосподарських дисбалансів»

здобувача Крушовської Дарини Олегівни

(підпис)

Науковий керівник: к.е.н., доцент Субочев Олексій Валерійович

(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри д.е.н., Мозговий О.М.

(підпис)

Київ 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародних фінансів

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	05 Соціальні та поведінкові науки
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	051 «Економіка»

ПОГОДЖЕНО

Керівник проєктної групи (гарант) освітньо-професійної програми «Міжнародна економіка»

Ярослава СТОЛЯРЧУК

(підпис)

«_____» _____ 20__ р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри міжнародної економіки

Олег МОЗГОВИЙ

(підпис)

«_____» _____ 20__ р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Крушовської Дарини Олегівни

(прізвище, ім'я, по батькові)

денної форми навчання

очної(денної), заочної, дистанційної

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему: «Глобальна енергетична проблема як чинник світогосподарських дисбалансів»

Тему затверджено наказом ректора Університету від «9 грудня» 2024р .№ 2032-ст

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах:

ТОВ ГК «Нафтогаз Україна» та «Shell»

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	Теоретико-методичні засади виникнення та вирішення глобальних енергетичних проблем
(назва розділу)	
Розділ 2	Аналіз впливу глобальних енергетичних проблем на діяльність українських та міжнародних компаній
(назва розділу)	
Об'єкт дослідження:	є процеси виникнення та загострення енергетичних дисбалансів у глобальній економіці.
Предмет дослідження:	виступає вплив глобальної енергетичної нестабільності на структуру зміни у світогосподарських зв'язках.
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	є комплексне дослідження глобальної енергетичної проблеми як чинника формування світогосподарських дисбалансів, а також розробка стратегічних рекомендацій щодо їх подолання.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	Дослідити сутність глобальної енергетичної проблеми та її вплив на світове господарство.
Дослідити методологічні підходи до аналізу енергетичних дисбалансів у глобальній економіці.	
Дослідити чинники та наслідки світогосподарських дисбалансів через енергетичну кризу.	
У розділі 2	Проаналізувати вплив енергетичних дисбалансів на діяльність української компанії ТОВ ГК «Нафтогаз Україна».
Проаналізувати стратегії адаптації до енергетичних проблем міжнародної компанії «Shell».	
Обґрунтувати проектно-рекомендаційні заходи щодо зменшення енергетичних дисбалансів на локальному та глобальному рівнях.	

Завдання підготував
науковий керівник

(підпис)

Субочев О.В.

(ініціали, прізвище)

«_____» _____ 2025 р.

Завдання одержав
здобувач

(підпис)

Крушовська Д.О.

(ініціали, прізвище)

«_____» _____ 2025 р.

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 54 сторінки, 20 таблиць, 2 рисунки, список використаних джерел із 40 найменувань, додатки.

«Глобальна енергетична проблема як чинник світогосподарських дисбалансів»

Об'єктом дослідження є процеси виникнення та загострення енергетичних дисбалансів у глобальній економіці.

Предметом дослідження виступає вплив глобальної енергетичної нестабільності на структурні зміни у світогосподарських зв'язках.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи є комплексне дослідження глобальної енергетичної проблеми як чинника формування світогосподарських дисбалансів, а також розробка стратегічних рекомендацій щодо їх подолання.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі завдання:

- Дослідити сутність глобальної енергетичної проблеми та її вплив на світове господарство;
- Дослідити методологічні підходи до аналізу енергетичних дисбалансів у глобальній економіці;
- Дослідити чинники та наслідки світо господарських дисбалансів через енергетичну кризу;
- Проаналізувати вплив енергетичних дисбалансів на діяльність української компанії ТОВ ГК «Нафтогаз України»;
- Проаналізувати стратегії адаптації до енергетичних проблем міжнародної компанії Shell;
- Обґрунтувати проектно-рекомендаційні заходи щодо зменшення енергетичних дисбалансів на локальному та глобальному рівнях.

Теоретична значущість роботи полягає у розкритті ролі енергетичного чинника в сучасному глобальному розвитку, *методична* — у формуванні цілісного підходу до оцінки енергетичних загроз через інструменти стратегічного аналізу, а *практична* — у розробці рекомендацій для державних і корпоративних гравців з метою зменшення енергетичної вразливості.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи: 2025.

Рік захисту кваліфікаційної балаклавської роботи: 2025

Ключові слова: глобальна енергетична безпека, світогосподарські дисбаланси, відновлювані джерела енергії, енергетична криза, диверсифікація енергопостачання.

В і д г у к
про кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувача факультету МЕіМ
освітньо-професійної програми «Міжнародна економіка»
Крушовської Дарини Олегівни
на тему: «Глобальна енергетична проблема як чинник світогосподарських дисбалансів»

Актуальність теми. Глобальна енергетична проблема є одним із ключових викликів сучасного світового господарства, впливаючи як на стійкість економічного розвитку, так і на геополітичну стабільність. Зростаючий попит на енергоресурси, нерівномірність їх розподілу, а також екологічні наслідки використання традиційних джерел енергії зумовлюють глибокі дисбаланси у світовій економіці. У контексті енергетичного переходу до сталих джерел енергії та необхідності зменшення залежності від викопного палива, дослідження глобальної енергетичної проблеми є надзвичайно актуальним і своєчасним. Обрана *Крушовської Д. О.* тема дозволяє розкрити складні взаємозв'язки між енергетичною політикою, економічним розвитком країн та структурними зрушеннями у світовій господарській системі.

Позитивні риси кваліфікаційної бакалаврської роботи. Робота *Крушовської Д.О.* вирізняється логічною структурою та послідовністю викладення матеріалу. У трьох змістовних розділах авторка комплексно розкриває сутність глобальної енергетичної проблеми, її вплив на світогосподарські дисбаланси та окреслює напрями подолання енергетичних викликів у контексті сталого розвитку. До позитивних рис слід віднести обґрунтованість теоретичних положень, якісну аналітичну базу, використання актуальних статистичних даних та міжнародних джерел, що свідчить про глибоку зацікавленість темою. Робота оформлена відповідно до вимог, написана науковою мовою та ілюстрована діаграмами й таблицями, що покращує сприйняття результатів дослідження.

Наявність самостійних розробок автора. У кваліфікаційній роботі простежується значний рівень самостійної аналітичної діяльності авторки. Зокрема, *Крушовська Д.О.* здійснила порівняльний аналіз енергоспоживання в розвинених та країнах, що розвиваються, з урахуванням структурних змін у світовій енергетиці. Вона провела оцінку енергетичної залежності окремих держав та регіонів, виокремивши фактори, що загострюють глобальні дисбаланси. Окремої уваги заслуговують розроблені авторкою пропозиції щодо шляхів диверсифікації енергопостачання та стимулювання переходу до альтернативних джерел енергії, адаптовані до українських реалій. Такий підхід свідчить про сформованість у здобувачки навичок самостійного наукового пошуку та практичного мислення.

Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій: Теоретичні положення, сформульовані в роботі, розкривають глибинну природу глобальної енергетичної проблеми як чинника системних дисбалансів у світовому господарстві. Авторка грамотно поєднує економічну теорію з актуальними процесами на міжнародному енергетичному ринку, що дозволяє комплексно оцінити виклики для стабільності глобальної економіки. Практичні рекомендації, зокрема щодо зменшення енергетичної залежності, впровадження інноваційних енергозберігаючих технологій і формування збалансованої енергетичної політики, мають прикладний характер і можуть бути використані в процесі прийняття рішень на національному та міждержавному рівнях. Це свідчить про прикладну спрямованість дослідження та його потенціал для наукового розвитку.

Наявність недоліків: Попри загальну якісну підготовку роботи, у ній наявні окремі недоліки, які не знижують її наукової цінності, проте можуть бути враховані в подальших дослідженнях. Зокрема, у роботі дещо бракує поглибленого аналізу економічних наслідків переходу до альтернативних джерел енергії для окремих секторів економіки. Крім того, було б доцільним ширше висвітлити роль міжнародних організацій у подоланні енергетичних дисбалансів. У роботі також можна було б розширити порівняльний аналіз політик різних країн щодо енергетичної безпеки. Незважаючи на це, зазначені зауваження мають частковий характер і не впливають на цілісність і якість дослідження.

Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: дипломна робота *Крушовської Д. О.* повністю відповідає вимогам щодо написання кваліфікаційних бакалаврських робіт, *допускається до захисту на ДЕК з позитивною рекомендацією.*

Науковий керівник:
доцент кафедри міжнародних фінансів
Київського національного економічного університету
к.е.н. Субочев О.В.

\05.04.2025\

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1	5
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИНИКНЕННЯ ТА ВИРІШЕННЯ ГЛОБАЛЬНИХ ЕНЕРГЕТИЧНИХ ПРОБЛЕМ.....	5
1.1 Сутність глобальної енергетичної проблеми та її вплив на світове господарство	5
1.2 Методологічні підходи до аналізу енергетичних дисбалансів у глобальній економіці	9
1.3 Чинники та наслідки світо господарських дисбалансів через енергетичну кризу	15
РОЗДІЛ 2	20
АНАЛІЗ ВПЛИВУ ГЛОБАЛЬНИХ ЕНЕРГЕТИЧНИХ ПРОБЛЕМ НА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ТА МІЖНАРОДНИХ КОМПАНІЙ.....	20
2.1 Вплив енергетичних дисбалансів на діяльність української компанії ТОВ ГК «Нафтогаз України»	20
2.2 Аналіз стратегій адаптації до енергетичних проблем міжнародної компанії Shell.....	30
2.3 Проектно-рекомендаційні заходи щодо зменшення енергетичних дисбалансів на локальному та глобальному рівнях	38
ВИСНОВКИ.....	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	51
ДОДАТКИ.....	55

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних умовах глобалізації питання енергетичної стабільності стало визначальним чинником функціонування світового господарства. Енергетичні ресурси - нафта, газ, вугілля та відновлювані джерела, відіграють критичну роль у формуванні не лише національних економік, а й транснаціональних процесів. Останні десятиліття супроводжуються наростанням глобальної енергетичної проблеми, яка проявляється у формі дефіциту ресурсів, надмірної залежності окремих країн від постачальників, високої волатильності цін на енергоносії та повільного переходу до відновлюваних джерел. Усе це формує світогосподарські дисбаланси, що підривають економічну стійкість та безпеку цілих регіонів.

Аналіз останніх джерел та публікацій. У праці Хаєцької О. [1] розглянуто глобальні проблеми людства в контексті енергетичних викликів як ключових елементів дестабілізації світового порядку. Trunina I. та ін. [5] аналізують вплив війни в Україні на динаміку розвитку відновлюваної енергетики у світі, підкреслюючи необхідність децентралізації джерел енергії. Яковійк І., Цвеліх М. [9] акцентують увагу на загрозах енергетичній безпеці ЄС в умовах російської агресії, підкреслюючи структурну залежність регіону. У статті Мазаракі А. та Мельника Т. [16] досліджено трансформаційні тренди глобального енергетичного ландшафту. Шевченко В.Ю. [20] аналізує механізми формування європейських цін на енергоресурси під впливом зовнішніх шоків, а Ус Ю.В. та Литовченко В.О. [38] обґрунтовують стратегічні підходи до управління енергетичною безпекою на рівні підприємств.

Метою роботи є комплексне дослідження глобальної енергетичної проблеми як чинника формування світогосподарських дисбалансів, а також розробка стратегічних рекомендацій щодо їх подолання.

Для досягнення мети, було вирішено такі **завдання**:

- Дослідити сутність глобальної енергетичної проблеми та її вплив на світове господарство;

- Дослідити методологічні підходи до аналізу енергетичних дисбалансів у глобальній економіці;
- Дослідити чинники та наслідки світогосподарських дисбалансів через енергетичну кризу;
- Проаналізувати вплив енергетичних дисбалансів на діяльність української компанії ТОВ ГК «Нафтогаз України»;
- Проаналізувати стратегії адаптації до енергетичних проблем міжнародної компанії Shell;
- Обґрунтувати проектно-рекомендаційні заходи щодо зменшення енергетичних дисбалансів на локальному та глобальному рівнях.

Об'єктом дослідження є процеси виникнення та загострення енергетичних дисбалансів у глобальній економіці.

Предметом дослідження виступає вплив глобальної енергетичної нестабільності на структурні зміни у світогосподарських зв'язках.

У дослідженні застосовано такі **методи**, як аналіз та узагальнення наукових джерел, SWOT-аналіз, методи системного, порівняльного та економіко-статистичного аналізу, що дозволили розкрити взаємозв'язки між енергетичною політикою, геополітичними ризиками та економічною безпекою.

Теоретична значущість роботи полягає у розкритті ролі енергетичного чинника в сучасному глобальному розвитку, **методична** — у формуванні цілісного підходу до оцінки енергетичних загроз через інструменти стратегічного аналізу, а **практична** — у розробці рекомендацій для державних і корпоративних гравців з метою зменшення енергетичної вразливості.

Інформаційну базу дослідження склали звіти міжнародних енергетичних агентств, документи, аналітичні публікації провідних дослідницьких центрів, статистика Держстату України, а також авторитетні наукові статті.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИНИКНЕННЯ ТА ВИРІШЕННЯ ГЛОБАЛЬНИХ ЕНЕРГЕТИЧНИХ ПРОБЛЕМ

1.1 Сутність глобальної енергетичної проблеми та її вплив на світове господарство

Глобальна енергетична проблема полягає у зростаючому розриві між попитом на енергію та можливостями її сталого виробництва. Збільшення населення, підвищення рівня життя та індустріалізація розвинених і країн, що розвиваються, призводять до постійного зростання споживання енергії. Обмеженість традиційних енергоресурсів (нафта, газ, вугілля) та необхідність зменшення викидів парникових газів створюють значні виклики для глобальної економіки та екології [1]. Основними аспектами цієї проблеми є нестабільність постачання енергоносіїв, залежність економік від імпорту енергії та зростання цін на енергоресурси, що впливає на всі сектори економіки [2].

Вплив глобальної енергетичної проблеми на світове господарство виражається через зниження економічного зростання, посилення інфляційного тиску та погіршення умов ведення бізнесу. Додатково, перехід до відновлюваних джерел енергії вимагає значних інвестицій, але водночас відкриває нові можливості для розвитку «зеленої» економіки та створення робочих місць [3].

Таким чином, глобальна енергетична проблема є критичним чинником, що формує економічні процеси та впливає на стратегії розвитку країн у довгостроковій перспективі.

Енергетичні кризи в світовій економіці розпочалися з нафтових криз 1970-х років, коли ОПЕК значно скоротила видобуток нафти, що призвело до різкого зростання цін на нафту та глобальної економічної рецесії. Ці події підштовхнули розвинені країни до диверсифікації енергетичних джерел та підвищення енергоефективності. Згодом виникали й інші кризи, зокрема пов'язані з політичними конфліктами на Близькому Сході та природними катаклізмами, які

впливали на видобуток та транспортування енергоресурсів [4]. Загострення екологічних проблем та кліматичні зміни призвели до прискорення переходу до відновлюваних джерел енергії (ВДЕ). Особливо після підписання Паризької угоди у 2015 році, країни почали активно інвестувати у розвиток сонячної, вітрової енергії та біоенергетику. У 2022 році було встановлено рекорд зростання потужностей ВДЕ — до 320 ГВт нових потужностей у світі [5].

російське вторгнення в Україну у 2022 році спричинило значний енергетичний шок, особливо для Європейського Союзу, який мав високу залежність від російських енергоресурсів. Це призвело до різкого зростання цін на енергоносії та інфляції в ЄС. У відповідь ЄС запровадив план REPowerEU, спрямований на прискорення переходу до ВДЕ, зменшення споживання енергії та підвищення енергоефективності [6]. На тлі військових дій в Україні багато країн прискорюють перехід до зеленої енергетики, щоб зменшити залежність від викопних видів палива. Україна активно працює над збільшенням інвестицій у ВДЕ, попри постійні атаки на енергетичну інфраструктуру. Це допомагає не лише стабілізувати енергетичну систему країни, але й сприяє досягненню цілей сталого розвитку [7].

Енергетичні кризи завжди мали значний вплив на світову економіку, проте сучасні виклики, зокрема війна в Україні, прискорюють глобальний перехід до відновлюваних джерел енергії, що є ключовим кроком до підвищення енергетичної безпеки та сталого розвитку.

Класифікація енергетичних проблем подана в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Класифікація енергетичних проблем

Категорія проблеми	Тип проблеми	Конкретні приклади	Наслідки
1	2	3	4
Енергетичний дефіцит	Фізична нестача ресурсів	Відключення електроенергії в Україні під час війни (2022-2023)	Соціальні кризи, гуманітарна катастрофа
	Зруйнована інфраструктура	Руйнування енергетичних об'єктів внаслідок обстрілів (Україна, 2022)	Збої у постачанні електроенергії, проблеми з опаленням
Нестабільність цін на енергоносії	Політичні фактори	Маніпуляції ринком газу росією під час війни в Україні (2022)	Економічна нестабільність, інфляція

Продовження таблиці 1.1

1	2	3	4
	Економічні фактори	Зростання цін на нафту та газ під час пандемії COVID-19	Зниження купівельної спроможності населення
Ресурсна обмеженість	Вичерпність викопних ресурсів	Зменшення запасів нафти у світі (IEA, 2022)	Збільшення витрат на видобуток ресурсів
	Залежність від імпорту	Залежність ЄС від російського газу до 2022 року	Вразливість до геополітичних ризиків
Екологічний аспект	Викиди CO ₂	Спалювання вугілля у Польщі через енергетичну кризу (2022)	Кліматичні зміни, глобальне потепління
	Забруднення довкілля	Забруднення вод та ґрунтів через нафтові видобутки	Погіршення здоров'я населення, втрата біорізноманіття

Джерело: складено автором на основі [4;5;6]

Енергетичні проблеми мають комплексний характер та впливають на економічну, соціальну та екологічну складові розвитку суспільства. Сучасні виклики, зокрема військові конфлікти, політична нестабільність та зміни клімату, підкреслюють необхідність прискореного переходу до відновлюваних джерел енергії та підвищення енергоефективності. Стратегічне планування, інновації у галузі зеленої енергетики та міжнародна співпраця є ключовими факторами для забезпечення енергетичної безпеки та сталого розвитку.

Проаналізуємо, вплив енергетичних проблем на світове господарство (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Вплив енергетичних проблем на світове господарство

Тип наслідків	Конкретний аспект	Приклади	Наслідки для світового господарства
1	2	3	4
Економічні наслідки	Зростання витрат виробництва	Підвищення собівартості продукції у ЄС через зростання цін на енергоносії під час війни в Україні (2022-2023)	Зниження конкурентоспроможності продукції на міжнародних ринках
	Інфляція	Рекордна інфляція у країнах ЄС внаслідок підвищення цін на газ та нафту у 2022 році	Зниження купівельної спроможності споживачів, гальмування економічного зростання
Соціальні наслідки	Погіршення якості життя	Зниження рівня життя у Польщі через енергетичну кризу та подорожчання товарів першої необхідності (2022)	Соціальна напруга, зростання кількості незадоволених громадян

Продовження таблиці 1.2

1	2	3	4
	Безробіття в енергозалежних регіонах	Закриття підприємств у промислових регіонах України через дефіцит енергії під час війни	Міграція робочої сили, збільшення рівня бідності
Політичні наслідки	Енергетична залежність	Висока залежність Німеччини від російського газу до 2022 року	Посилення залежності від імпорту енергоресурсів, уразливість економік
	Геополітичні конфлікти	Енергетичні конфлікти на фоні припинення постачань газу до ЄС з боку росії (2022)	Погіршення відносин між країнами, загроза військових конфліктів

Джерело: складено автором на основі [7;8;9]

Енергетичні проблеми мають значний вплив на всі аспекти світового господарства, включаючи економіку, соціальну сферу та політику. Зростання витрат виробництва та інфляція негативно відображаються на конкурентоспроможності економік. Соціальні наслідки, такі як безробіття та зниження якості життя, призводять до соціальної напруги та міграційних процесів. Політична залежність від імпорту енергоресурсів створює передумови для геополітичних конфліктів та підвищує вразливість держав до зовнішніх загроз. Для мінімізації цих наслідків важливо розробляти стратегії підвищення енергоефективності, диверсифікації енергетичних джерел та прискорення переходу до відновлюваної енергетики.

У 2022 році Європа зіткнулася з серйозною енергетичною кризою, викликаною зменшенням постачання російського газу через війну в Україні та посиленням санкцій проти Росії. Ціни на природний газ, вугілля та електроенергію досягли рекордно високого рівня за останнє десятиліття. Криза призвела до сповільнення економічного зростання, підвищення інфляції та соціальної напруги в країнах ЄС [10].

Косово, як частина Західних Балкан, залишається високовразливим до енергетичних криз через значну залежність від бурого вугілля для виробництва енергії. Ситуація ускладнилася під час пандемії COVID-19, коли старі теплові електростанції не змогли забезпечити стабільне постачання енергії. Це призвело до перебоїв у постачанні електроенергії, зростання безробіття та економічного спаду [11].

Таїланд постраждав від фінансового зараження під час глобальної енергетичної кризи, яка торкнулася сфери гостинності та туризму. Значна залежність від викопного палива та нестабільність цін на нафту та газ призвели до подорожчання туристичних поїздок і зниження туристичного потоку, що негативно позначилося на економіці країни. Іспанія також відчула значний вплив енергетичної кризи, спричиненої війною в Україні та різким зростанням цін на природний газ і електроенергію. Високі ціни призвели до втручання уряду для стабілізації ринку, зокрема через введення механізмів регулювання цін. Це дозволило частково стримати інфляцію та захистити споживачів від різкого подорожчання енергоресурсів [12].

Глобальні енергетичні проблеми мають різні прояви в залежності від регіону, проте спільними наслідками залишаються економічні труднощі, соціальна напруга та політична нестабільність. Приклад Європи, Косово, Таїланду та Іспанії демонструє необхідність диверсифікації енергетичних джерел, підвищення енергоефективності та розробки адаптивних політик для забезпечення енергетичної безпеки в умовах глобальних викликів.

1.2 Методологічні підходи до аналізу енергетичних дисбалансів у глобальній економіці

Методологічний аналіз енергетичних дисбалансів із застосуванням SWOT- та PESTLE-аналізу дозволяє глибоко оцінювати стан енергетичних ринків та виявляти ключові чинники впливу. SWOT-аналіз допомагає визначити сильні та слабкі сторони енергетичної політики різних країн, а також можливості та загрози у світовому енергетичному секторі. PESTLE-аналіз розкриває вплив політичних, економічних, соціальних, технологічних, правових та екологічних факторів на енергетичні баланси (табл. 1.3). Комплексне використання цих методів сприяє формуванню ефективних стратегій для забезпечення енергетичної безпеки та сталого розвитку в умовах глобальних викликів.

Таблиця 1.3 – Основна методологічна база аналізу енергетичних дисбалансів

Аспект аналізу	Конкретні приклади	Вплив на енергетичний ринок
<i>SWOT-аналіз</i>		
Сильні сторони	Надійна інфраструктура та розвинені відновлювані джерела енергії в Німеччині	Сприяння стабільності енергопостачання
Слабкі сторони	Висока залежність Польщі від вугілля, що уповільнює зелений перехід	Гальмування екологічних ініціатив
Можливості	Розширення інвестицій у відновлювану енергетику у країнах ЄС	Залучення міжнародних інвесторів
Загрози	Загроза енергетичної безпеки через політичні конфлікти, як у випадку війни в Україні	Підвищення ризиків нестабільності енергетичних поставок
<i>PESTLE-аналіз</i>		
Політичний	Вплив політики REPowerEU на скорочення залежності ЄС від російського газу	Зниження залежності від викопних видів палива
Економічний	Економічний спад внаслідок зростання цін на енергоносії (інфляція в ЄС у 2022 році)	Гальмування економічного зростання через високі ціни
Соціальний	Зниження рівня життя у країнах, залежних від імпортованих енергоносіїв	Погіршення соціальної ситуації, зростання бідності
Технологічний	Впровадження технологій зберігання енергії та водневих технологій у Нідерландах	Підвищення ефективності використання енергії
Правовий	Зміни у правовій базі ЄС для підтримки зеленої енергетики (Green Deal)	Спрощення процедур для інвестицій у ВДЕ
Екологічний	Розробка програм зниження викидів CO ₂ для промисловості у Франції	Зменшення екологічного навантаження на довкілля

Джерело: складено на основі [3;4;5;6]

Проаналізуємо, моделювання та прогнозування для аналізу енергетичних дисбалансів (табл. 1.4).

Таблиця 1.4 – Моделювання та прогнозування енергетичних дисбалансів

Тип моделі	Конкретний приклад	Методика проведення	Результати та прогнози
1	2	3	4
<i>Регресійний аналіз</i>			
Лінійна регресія	Оцінка впливу зростання ВВП на споживання енергії в країнах G7	Збір даних про ВВП і споживання енергії, побудова регресійної моделі	Позитивний зв'язок між економічним зростанням та споживанням енергії

Продовження таблиці 1.4

1	2	3	4
Множинна регресія	Визначення залежності між цінами на нафту та попитом на природний газ у ЄС	Аналіз кореляції між цінами на енергоносії та споживанням енергії	Висока еластичність попиту на газ щодо цін на нафту
<i>Сценарне моделювання</i>			
Метод сценарного планування	Розробка сценаріїв енергетичної безпеки для Німеччини при зміні поставок газу	Визначення можливих сценаріїв розвитку енергетичного ринку	Підвищення енергетичної безпеки за рахунок диверсифікації поставок
Аналіз чутливості	Прогнозування економічних наслідків підвищення цін на енергоносії у Франції	Розрахунок чутливості економіки до змін у ціновій політиці	Очікуване зростання інфляції при підвищенні цін на енергоносії
<i>Моделі оптимізації енергопостачання</i>			
Лінійне програмування	Оптимізація розподілу енергетичних ресурсів у кризових умовах у Польщі	Створення моделей для розрахунку оптимального розподілу ресурсів	Забезпечення стабільного енергопостачання у кризових умовах
Стохастичні моделі	Моделювання ризиків дефіциту енергії під час військових конфліктів (Україна, 2022)	Аналіз ймовірності дефіциту енергії у різних сценаріях	Зниження ризиків дефіциту енергії через планування сценаріїв

Джерело: складено на основі [13;14]

Методи економіко-математичного моделювання дозволяють точно прогнозувати енергетичні дисбаланси та оцінювати вплив різних факторів на енергетичні ринки. Регресійний аналіз допомагає визначати зв'язок між економічним зростанням і споживанням енергії, сценарне моделювання дозволяє оцінювати наслідки змін цін на енергоносії, а моделі оптимізації енергопостачання забезпечують ефективний розподіл ресурсів у кризових ситуаціях. Приклад використання цих методів у країнах G7 демонструє можливість побудови реалістичних прогнозів і розробки стратегій для підтримки енергетичної безпеки та сталого розвитку економік.

Системний підхід передбачає врахування взаємозв'язків між економічними, політичними та соціальними факторами. Діаграми причинно-наслідкових зв'язків

допомагають виявляти цикли зворотного зв'язку в енергетичних системах. Вони показують, як геополітичні фактори, такі як війна в Україні, можуть впливати на стабільність енергетичних ринків через зміну політики ЄС щодо постачання енергії [15]. Дослідження регіональної енергетичної безпеки в Східній Європі після вторгнення росії в Україну показало, що країни, такі як Болгарія, Угорщина та Румунія, шукають шляхи зменшення залежності від російських енергоресурсів за допомогою розвитку відновлюваної енергетики та розширення інфраструктури зберігання газу [15].

Системний підхід дозволяє глибше зрозуміти складні взаємозв'язки в енергетичному секторі, зокрема у контексті геополітичних ризиків. Використання системної динаміки та діаграм причинно-наслідкових зв'язків допомагає оцінювати різні сценарії розвитку подій і пропонувати ефективні стратегії для забезпечення енергетичної безпеки.

Методи оцінки енергетичної безпеки подано в таблиці 1.5.

Таблиця 1.5 – Методи оцінки енергетичної безпеки

Метод оцінки	Індикатор енергетичної безпеки	Метод розрахунку	Приклади застосування
Кількісні методи	Коефіцієнт енергетичної залежності	Частка імпортованих енергоресурсів у загальному споживанні (%)	У 2022 році енергетична залежність Німеччини від російського газу складала понад 55%
	Індекс енергетичної автономності	Частка енергії з відновлюваних джерел у загальному балансі (%)	У Швеції частка відновлюваних джерел у енергетичному балансі перевищує 54%
	Індекс диверсифікації енергоресурсів	Рівномірність розподілу джерел енергії (індекс Херфіндаля-Гіршмана)	ЄС запровадив індекс диверсифікації енергоресурсів для оцінки стабільності постачання газу
Якісні методи	Оцінка потенціалу відновлюваних джерел	Експертне оцінювання потенціалу сонячної, вітрової та гідроенергії	Експерти оцінюють потенціал розвитку вітрової енергетики в Україні як високий навіть під час війни
	Аналіз політичної стабільності	Оцінка впливу політичних ризиків на стабільність енергопостачання	Польща активно впроваджує механізми політичної стабільності для зменшення енергетичних ризиків

Джерело: складено на основі [16;17]

Методи оцінки енергетичної безпеки дозволяють отримати чітку картину щодо рівня енергетичної залежності та автономності країн. Кількісні методи забезпечують точні числові показники, такі як коефіцієнт енергетичної залежності та індекс енергетичної автономності, що дозволяє ефективно моніторити ситуацію на енергетичних ринках. Якісні методи, у свою чергу, дають змогу оцінити потенціал розвитку відновлюваних джерел енергії та враховувати політичні ризики. Комплексний підхід до оцінки енергетичної безпеки є критично важливим для розробки стратегій підвищення стабільності енергетичних систем у сучасних умовах глобальних викликів.

Проаналізуємо, показники стабільності енергопостачання (табл. 1.6).

Таблиця 1.6 – Показники стабільності енергопостачання

Показник стабільності	Методи оцінювання	Конкретний приклад
Частота перебоїв у постачанні енергії	Кількість годин відключень електроенергії на рік (SAIDI, SAIFI)	У 2022 році в Україні середня тривалість відключень електроенергії сягала 200 годин
Рівень диверсифікації джерел енергії	Індекс Херфіндаля-Гіршмана для оцінки розподілу джерел енергії	У Німеччині індекс диверсифікації енергоресурсів збільшився завдяки зменшенню залежності від російського газу
Стабільність цін на енергоносії	Аналіз середньорічної волатильності цін на газ та нафту	У країнах ЄС у 2023 році коливання цін на газ зменшилося на 15% після введення цінових обмежень
Індекс стабільності енергопостачання	Розрахунок комплексного показника стабільності постачання енергії	В Естонії індекс стабільності енергопостачання досягнув 85% завдяки розвитку відновлюваних джерел енергії
Оцінка ризиків для енергетичної інфраструктури	Аналіз вразливості інфраструктури до природних і техногенних ризиків	В Молдові було проведено аудит енергетичної інфраструктури на стійкість до атак під час війни в Україні

Джерело: складено на основі [18]

Показники стабільності енергопостачання відіграють ключову роль у забезпеченні енергетичної безпеки країн та регіонів. Частота перебоїв у постачанні енергії, рівень диверсифікації джерел та стабільність цін на енергоносії дозволяють оцінювати надійність енергетичних систем. Індекс стабільності енергопостачання та оцінка ризиків для енергетичної інфраструктури допомагають виявляти слабкі місця та розробляти стратегії для підвищення стійкості до зовнішніх і внутрішніх

загроз. Комплексне застосування цих показників сприяє підвищенню ефективності енергетичної політики та адаптації до глобальних викликів.

Міжнародні бази даних, такі як IEA (International Energy Agency), EIA (U.S. Energy Information Administration), ОПЕК (OPEC), World Bank та Eurostat, надають критично важливу інформацію для аналізу енергетичних ринків. Наприклад, платформа OpEnergy використовує відкриті дані ЄС і Eurostat для моніторингу енергетичної стратегії та оцінки енергетичних показників, таких як енергетичний баланс, виробництво електроенергії та викиди газів. Зібрані дані з міжнародних баз використовуються для побудови економіко-математичних моделей та прогнозування динаміки енергетичних ринків. Використання прогнозних даних з міжнародних баз, таких як EIA та IEA, дозволяє моделювати різні сценарії розвитку енергетичних ринків.

Міжнародні бази даних надають широкі можливості для збору, аналізу та моделювання даних в енергетичному секторі. Вони забезпечують дослідників актуальною статистичною інформацією, допомагаючи не лише оцінювати поточний стан енергетичних ринків, але й розробляти ефективні стратегії для забезпечення енергетичної безпеки та сталого розвитку.

Узагальнюючи результати дослідження, можна стверджувати, що найбільш ефективними підходами до аналізу енергетичних дисбалансів є поєднання кількісних методів, таких як економіко-математичне моделювання (регресійний аналіз, сценарне моделювання, оптимізаційні моделі), із системним аналізом (системна динаміка, моделі причинно-наслідкових зв'язків). Кількісні методи забезпечують об'єктивну оцінку ключових показників енергетичної безпеки, таких як коефіцієнт енергетичної залежності та індекс автономності, тоді як системний підхід дозволяє враховувати складні взаємозв'язки між економічними, політичними та соціальними факторами. Поєднання цих методів сприяє розробці реалістичних прогнозів, оцінці ризиків для енергетичної інфраструктури та формуванню стратегій підвищення стійкості енергетичних систем до глобальних викликів.

1.3 Чинники та наслідки світо господарських дисбалансів через енергетичну кризу

Енергетична криза має багатофакторний характер, серед основних причин можна виділити дисбаланс між попитом і пропозицією на енергетичні ресурси, зокрема на нафту, природний газ та електроенергію. Геополітичні ризики, такі як війна в Україні, значно посилили цей дисбаланс, призвівши до рекордного зростання цін на енергоносії та інфляції в багатьох країнах Європи. Політична нестабільність і недостатність інвестицій у видобуток та виробництво традиційних енергоносіїв також сприяють поглибленню кризи [19].

Енергетична криза призвела до значних економічних наслідків, зокрема до сповільнення економічного зростання та зростання бідності в країнах, що залежать від імпортих енергоносіїв. У Польщі високі ціни на енергоносії змусили підприємства скорочувати виробництво, що спричинило втрату робочих місць та зниження економічної активності. Також зростання вартості енергії вплинуло на всі сфери економіки, викликаючи інфляцію та зниження купівельної спроможності населення [20].

Соціальні наслідки енергетичної кризи також мають значний вплив. У Данії енергетична бідність стала серйозною проблемою, оскільки значна частина домогосподарств не може забезпечити себе необхідною кількістю енергії через високі ціни. Проте, криза також створює можливості для переходу до відновлюваних джерел енергії та підвищення енергоефективності. Інвестиції у відновлювану енергетику та впровадження новітніх технологій можуть стати ключем до забезпечення сталого розвитку та енергетичної безпеки в майбутньому.

Зростання цін на енергоносії у 2022 році суттєво вплинуло на енергоємні галузі промисловості Європейського Союзу, зокрема металургію, хімічну та цементну промисловість. Висока вартість газу та електроенергії призвела до істотного скорочення обсягів виробництва сталі й алюмінію. Так, згідно з даними Європейської асоціації сталеливарної промисловості (EUROFER), у другій половині 2022 року виробництво сталі в ЄС зменшилося на понад 10% у порівнянні

з аналогічним періодом 2021 року. Аналогічні тенденції спостерігалися й у хімічному секторі, де зросла собівартість продукції, що призвело до зниження обсягів експорту та втрати частки ринку.

Одним із ключових наслідків енергетичної кризи стало переміщення промислових потужностей до країн із нижчим рівнем енергетичних витрат, зокрема до Туреччини, Індії та країн Південно-Східної Азії. Така тенденція супроводжувалася не лише втратою конкурентоспроможності на глобальному ринку, а й соціально-економічними потрясіннями в межах ЄС. У Німеччині, Франції та Італії низка підприємств оголосила про зупинку або часткову консервацію виробництва, що спричинило масові звільнення та зниження податкових надходжень до місцевих бюджетів. У сукупності ці процеси свідчать про необхідність стратегічної трансформації енергоємних галузей, орієнтованої на енергоефективність і диверсифікацію джерел енергії [20].

Проаналізуємо, основні чинники виникнення енергетичних криз (табл. 1.7).

Таблиця 1.7 – Основні чинники виникнення енергетичних криз

Чинник	Конкретний аспект	Приклад
1	2	3
Економічний	Нерівномірність розподілу енергоресурсів	ЄС залежить від імпорту газу, що створює енергетичні ризики
	Залежність від імпортних енергоносіїв	Україна під час війни 2022 року відчувала дефіцит енергоресурсів через руйнування інфраструктури
Політичний	Санкції проти країн-експортерів енергії	Санкції проти Ірану призвели до скорочення поставок нафти на світовий ринок
	Торговельні обмеження на постачання газу і нафти	Російсько-українська війна призвела до обмеження експорту газу до Європи
Технологічний	Відставання у впровадженні відновлюваних джерел енергії	Низький рівень встановлення сонячних і вітрових станцій у країнах Східної Європи
	Низький рівень інвестицій у технології енергоефективності	Відсутність стимулів для підприємств щодо підвищення енергоефективності в Польщі
Екологічний	Погіршення стану довкілля через використання викопних видів палива	Використання вугілля у Польщі призвело до погіршення якості повітря
	Зростання викидів CO ₂ від традиційних джерел енергії	Збільшення викидів CO ₂ через спалювання нафти та газу під час кризи

Джерело: складено на основі [21;22;23]

Основними чинниками виникнення енергетичних криз є економічні, політичні, технологічні та екологічні аспекти. Нерівномірність розподілу

енергоресурсів, санкції, торговельні обмеження, відставання у впровадженні відновлюваних джерел енергії та погіршення стану довкілля сприяють дестабілізації енергетичних ринків. Конкретні приклади, такі як залежність ЄС від російського газу, санкції проти Ірану, низький рівень енергоефективності у Польщі та використання вугілля, ілюструють масштабність проблеми. Для уникнення енергетичних криз необхідно впроваджувати системні рішення, включаючи розвиток відновлюваної енергетики, підвищення енергоефективності та забезпечення політичної стабільності.

Енергетична криза значно впливає на промисловість, зокрема на зниження обсягів виробництва у високозатратних енергетичних галузях. У Європі високі ціни на енергоносії у 2022-2023 роках призвели до закриття підприємств, особливо у хімічній та металургійній галузях, де витрати на енергію складають значну частину собівартості продукції. Багато заводів були змушені зменшувати обсяги виробництва або тимчасово призупиняти роботу. Найбільш вразливими до цього удару виявилися домогосподарства з низьким рівнем доходів, для яких витрати на енергоспоживання сягнули критичних значень у структурі сімейного бюджету. У Великій Британії уряд був змушений запровадити програму енергетичної підтримки, яка передбачала прямі виплати в розмірі до 400 фунтів стерлінгів на домогосподарство з метою пом'якшення цінового навантаження. Подібні ініціативи демонструють масштаб проблеми: енергетична бідність набула системного характеру навіть у розвинених державах Європи [24]. Це призвело до скорочення робочих місць, зниження економічної активності та падіння ВВП у багатьох країнах ЄС.

Паралельно з цим зростання цін на енергоносії стало каталізатором загальної інфляції, що призвело до знецінення реальних доходів населення та зниження купівельної спроможності. За даними Євростату, у 2022 році рівень інфляції в ЄС сягнув 9.2%, при цьому енергетичний компонент в окремих країнах перевищував 40% загального зростання цін [24]. Цей економічний тиск супроводжувався психологічним навантаженням — домогосподарства були змушені обмежувати споживання енергії, відмовлятися від звичних побутових

зручностей, що формувало атмосферу тривоги, нестабільності й соціального невдоволення. У сукупності ці фактори вказують на глибину соціальних наслідків енергетичної нестабільності.

Глобальна енергетична криза активізувала геополітичну конкуренцію за доступ до стратегічних ресурсів, зокрема природного газу, нафти, вугілля та урану. Зростаючий попит на енергоносії в умовах обмеженої пропозиції призвів до формування нових альянсів, перегляду зовнішньополітичних пріоритетів і загострення міжнародних відносин. Яскравим прикладом стала активізація країн Європейського Союзу в Центральній Азії та на Близькому Сході з метою диверсифікації енергопостачання після скорочення імпорту російського газу.

Залежність енергетично уразливих держав від країн-експортерів знижує їхню політичну автономію та здатність самостійно реалізовувати стратегічні рішення. Така ситуація особливо помітна в країнах Південно-Східної Європи, які, не маючи власних ресурсів, опинилися в критичній залежності від імпорту. У відповідь на це держави шукають нові механізми енергетичної безпеки: розвиток LNG-терміналів, наращування стратегічних резервів, інвестиції в ядерну енергетику та відновлювані джерела [24]. Тим не менш, загальна картина свідчить про те, що енергетичні ресурси перетворюються не лише на економічний, а й на геополітичний інструмент впливу, що формує нову архітектуру глобальної безпеки.

Високі ціни на енергоносії призвели до соціальних проблем, зокрема до енергетичної бідності. Багато домогосподарств, особливо у країнах з холодним кліматом, не змогли дозволити собі достатнє опалення взимку. Наприклад, у Польщі та Чехії у 2023 році значна частина населення почала використовувати вугілля для опалення через недоступність газу та електроенергії за прийнятними цінами [24]. Також зниження купівельної спроможності населення та високі витрати на комунальні послуги змусили багатьох людей економити на інших базових потребах, що негативно вплинуло на якість життя.

Енергетична криза посилила геополітичну напругу у світі. Війна в Україні стала каталізатором для енергетичних конфліктів між ЄС та росією, оскільки росія

використовувала енергоносії як інструмент тиску на Європу. Санкції проти росії призвели до змін на глобальному енергетичному ринку, змусивши ЄС шукати альтернативні джерела енергії та підписувати нові контракти з країнами Близького Сходу та Африки [25]. Конкуренція за доступ до енергоресурсів посилює міжнародні конфлікти та ускладнює політичні відносини між країнами.

Оцінка ефективності методів вирішення світогосподарських дисбалансів через енергетичні кризи показує, що найбільш дієвими підходами є поєднання економіко-математичних методів моделювання, таких як регресійний аналіз та сценарне моделювання, із системним підходом, що враховує геополітичні, соціальні та економічні фактори. Оптимізаційні моделі енергопостачання дозволяють забезпечити баланс попиту та пропозиції навіть у кризових умовах, як це відбувалося у країнах ЄС під час війни в Україні. Найефективніші стратегії передбачають диверсифікацію джерел енергії, підвищення енергоефективності та розробку адаптивних політик, що враховують глобальні виклики та регіональні особливості енергетичних ринків.

Енергетична криза виступає потужним каталізатором багатовекторних змін, охоплюючи економічну, соціальну та політичну сфери. На мікрорівні вона спричиняє зростання витрат для підприємств, банкрутство енергоємних виробництв, зниження рівня життя населення та посилення енергетичної бідності. На макрорівні — трансформує логіку функціонування світової економіки: змінюються торговельні маршрути, переглядаються стратегічні партнерства, відбувається перерозподіл глобальних енергетичних потоків.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ГЛОБАЛЬНИХ ЕНЕРГЕТИЧНИХ ПРОБЛЕМ НА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ТА МІЖНАРОДНИХ КОМПАНІЙ

2.1 Вплив енергетичних дисбалансів на діяльність української компанії ТОВ ГК «Нафтогаз України»

Глобальні енергетичні дисбаланси виникають унаслідок нерівномірного розподілу енергетичних ресурсів, технологічної нерівності між країнами та зростаючого попиту на енергоносії в умовах обмежених екологічних можливостей. Зокрема, значна залежність від викопного палива, обмежений доступ до альтернативних джерел енергії, а також геополітичні конфлікти у регіонах з високою концентрацією енергетичних запасів спричиняють різкі коливання цін і перебої в поставках. Це створює виклики для енергетичної безпеки, особливо для країн-імпортерів енергоносіїв, і стимулює пошук шляхів диверсифікації постачань та розвитку внутрішніх джерел енергії.

Для України глобальні енергетичні дисбаланси є критично важливими через її історичну залежність від імпортного газу та стратегічне розташування на перетині транзитних маршрутів. Військова агресія росії, яка є основним постачальником газу в регіоні, загострила потребу в енергетичній автономії, ефективному управлінні власними ресурсами та розвитку альтернативної енергетики. Енергетична незалежність набула статусу національної безпеки, а ризики, пов'язані з нестабільністю світового ринку, потребують системного аналізу та адаптації енергетичної політики до нових геоекономічних умов.

Вибір ТОВ ГК «Нафтогаз України» як об'єкта дослідження зумовлений його ключовою роллю у формуванні енергетичної стратегії держави, управлінні газовими ресурсами та адаптації до сучасних енергетичних викликів. Компанія не лише здійснює видобуток, транспортування та реалізацію природного газу, а й активно трансформується у відповідь на глобальні тренди, наприклад підвищення енергоефективності, імпортозаміщення та розвиток зеленої енергетики.

ТОВ ГК «Нафтогаз України» є провідною енергетичною компанією країни, яка виконує стратегічну функцію в забезпеченні енергетичної безпеки держави [26]. Заснована у 2015 році, компанія об'єднує повний виробничий цикл — від розвідки та видобутку природного газу до його транспортування, зберігання та реалізації кінцевим споживачам. Основною місією компанії є створення стабільної, прозорої та економічно обґрунтованої енергосистеми, яка відповідає європейським стандартам та сприяє інтеграції України до енергетичного ринку ЄС.

Нафтогаз функціонує в умовах високої геополітичної та енергетичної турбулентності, що зумовлює необхідність постійної адаптації до змін глобального ринку. Компанія активно реалізує стратегії диверсифікації джерел постачання, модернізації інфраструктури та цифровізації сервісів. Станом на 2024 рік «Нафтогаз» є лідером за обсягами видобутку природного газу в Україні, здійснюючи більше 70% загального видобутку, та управляє найбільшою в Європі системою підземного зберігання газу [27].

Компанія активно впроваджує принципи ESG (екологічного, соціального та корпоративного управління), розвиває напрямки з видобутку нетрадиційних джерел енергії, підвищує прозорість взаємодії зі споживачами через сучасну цифрову платформу [28]. Платформа дозволяє клієнтам контролювати споживання, оформлювати послуги, оплачувати рахунки та отримувати консультації онлайн. Такий підхід демонструє прагнення компанії до інновацій, клієнтоорієнтованості та сталого розвитку в умовах нової енергетичної парадигми.

Сукупність виявлених енергетичних дисбалансів свідчить про системну незбалансованість енергосектору України, яка зумовлена як історичними структурними вадами, так і сучасними геополітичними викликами. Висока імпортозалежність, зношеність інфраструктури, екологічна неефективність та низький рівень інтеграції з європейськими ринками формують стратегічні ризики для сталого розвитку країни (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Основні енергетичні дисбаланси в Україні

Тип дисбалансу	Суть дисбалансу	Причини виникнення	Наслідки для енергосистеми України	Приклади / Дані
1	2	3	4	5
Імпортозалежність від викопного палива	Надмірна залежність від імпорту природного газу, вугілля, нафтопродуктів	Історична залежність від РФ, недостатній розвиток власного видобутку, слабка енергетична диверсифікація	Високі ціни, ризики енергетичного шантажу, зростання витрат держбюджету	До 2022 року Україна імпортувала ~30% споживаного газу; вугілля імпортувалось з Польщі, США, Казахстану
Застаріла інфраструктура енергосектору	Фізичне та моральне зношення електростанцій, трубопроводів, систем зберігання енергії	Недостатнє фінансування модернізації, корупційні ризики, відсутність довгострокової стратегії	Часті аварії, низький ККД, втрати при транспортуванні, високі витрати на ремонт	80% ТЕС в Україні працюють понад 40 років; втрати електроенергії в мережах — понад 12%
Нерівномірне регіональне забезпечення енергією	Сильна залежність окремих регіонів від централізованих поставок, дефіцит енергії в східних та прифронтових областях	Руйнування інфраструктури через бойові дії, втрата контролю над енергоактивами на окупованих територіях	Обмеження подачі електроенергії, загрози соціального колапсу, низька надійність поставок	У 2023 р. дефіцит потужності у східних регіонах становив до 40% потреб
Низький рівень енергоефективності в ЖКГ та промисловості	Високе енергоспоживання на одиницю ВВП, нерациональне використання ресурсів	Відсутність енергомодернізації, старі будівлі, застарілі промислові технології	Високі витрати, залежність від зовнішніх ринків, зростання тарифів	Енергоемність ВВП України вдвічі вища, ніж у країнах ЄС; потенціал економії — до 40%
Висока частка вугільної генерації в енергобалансі	Енергосектор переважно орієнтований на ТЕС з вугіллям	Повільний розвиток ВДЕ, затримки з впровадженням «зеленого» переходу	Екологічні збитки, надмірні викиди CO ₂ , втрата доступу до «зеленого» фінансування	Частка вугілля в генерації — близько 28% у 2023 р.; понад 15 млн тонн викидів CO ₂ щорічно
Недостатній розвиток відновлюваних джерел енергії (ВДЕ)	Обмежене використання сонячної, вітрової, біоенергії	Адміністративні бар'єри, нестабільне законодавство, дефіцит інвесторів після 2022 року	Втрачені можливості декарбонізації, енергетична вразливість	Частка ВДЕ у 2023 р. — лише 11% у структурі генерації, порівняно з 35–50% у країнах ЄС

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5
Низький рівень цифровізації енергетичних процесів	Відсутність систем прогнозування, аналітики споживання, «розумних мереж»	Брак інвестицій, слабка інтеграція нових технологій	Інертність системи, неоперативність управління, недоступність споживчих даних	До 2024 р. лише ~30% домогосподарств в обладнано цифровими лічильниками
Недостатня інтеграція в енергосистему ЄС (ENTSO-E)	Часткове функціонування у спільному енергетичному просторі Європи	Обмежена технічна сумісність, інфраструктурні бар'єри, вплив воєнного стану	Зниження конкурентоспроможності, втрата експортних можливостей	З березня 2022 р. Україна синхронізована з ENTSO-E, але передача потужності обмежена

Джерело: складено автором на основі [29]

Подолання цих дисбалансів потребує комплексної трансформації енергетичної політики, впровадження інноваційних технологій, диверсифікації джерел постачання та активної взаємодії з міжнародними енергетичними структурами.

Аналіз показників імпорту та експорту електроенергії України за 2022–2024 рр. свідчить про суттєві структурні зміни у зовнішньоенергетичній політиці держави, спричинені як безпековими, так і ринковими факторами (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Показники імпорту та експорту електроенергії України за 2022-2024 рр. (МВт*год)

Країна	2022		2023		2024		Відхилення, 2024/2022	
							%	%
	Імпорт	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт	Експорт
Білорусь	814852	0	0	0	0	0	0	х
Молдова	1288	502594	84119	148358	238921	56776	18549,7	11,29
Польща	0	1079790	60678	53370	636599	88381	х	8,18
Румунія	2	337687	103062	14698	819586	71214	40979300	21,08
Словаччина	4245	461668	558574	150052	1036519	55493	24417,4	12,02
Угорщина	25	192840	0	0	1704984	76590	6819936	39,72

Джерело: складено автором на основі [29]

Повна зупинка енергетичної співпраці з Білоруссю з 2023 року є стратегічно вмотивованим рішенням, що відображає енергетичну переорієнтацію України на європейський ринок. Також, спостерігається різке зростання імпорту електроенергії з країн ЄС — зокрема, з Угорщини (до 1704984 МВт·год у 2024 році)

та Словаччини (1036519 МВт·год). Це свідчить про залежність від транскордонних потоків у пікові періоди дефіциту потужності, що є наслідком руйнувань енергетичної інфраструктури внаслідок бойових дій (рис. 2.1).

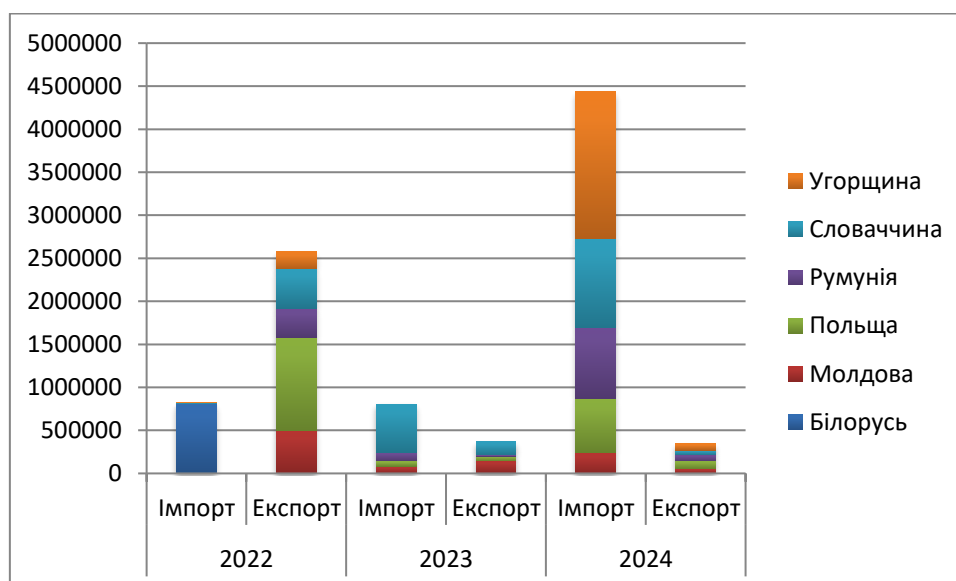

Рисунок 2.1 – Динаміка показників імпорту та експорту електроенергії України за 2022-2024 рр.

Джерело: побудовано автором на основі [29]

З експортного боку простежується загальна тенденція до скорочення обсягів поставок, особливо до Молдови, Словаччини та Румунії. Це обумовлено як зниженням доступного обсягу генерації, так і обмеженнями, накладеними ENTSO-E. Найбільш критичне скорочення експорту зафіксовано в напрямку Словаччини (з 461668 МВт·год у 2022 р. до 55493 МВт·год у 2024 р., падіння на 88%), що знижує валютні надходження від торгівлі енергією. Зростання експорту до Угорщини та Польщі демонструє потенціал збереження експортних каналів у разі стабілізації внутрішньої генерації. Висока волатильність як імпорту, так і експорту свідчить про динамічне переосмислення ролі України в регіональному енергоринку та потребує адаптивної стратегії транскордонної енергетичної інтеграції.

Аналіз динаміки середньозваженої ціни газу на довго- та середньостроковому ринку у період з січня 2022 до листопада 2024 року вказує на суттєву волатильність, зумовлену впливом як внутрішніх, так і глобальних факторів. Найвищий ціновий пік зафіксовано 25.01.2022 року — 69272,36 грн. за тис. куб. м, що збігається з початком ескалації військового конфлікту в Україні. У

подальші місяці спостерігається поступове зниження ціни: до 29328 грн. у травні 2022 року, що може свідчити про короткострокове насичення ринку або стабілізацію логістичних ланцюгів (рис. 2.2).

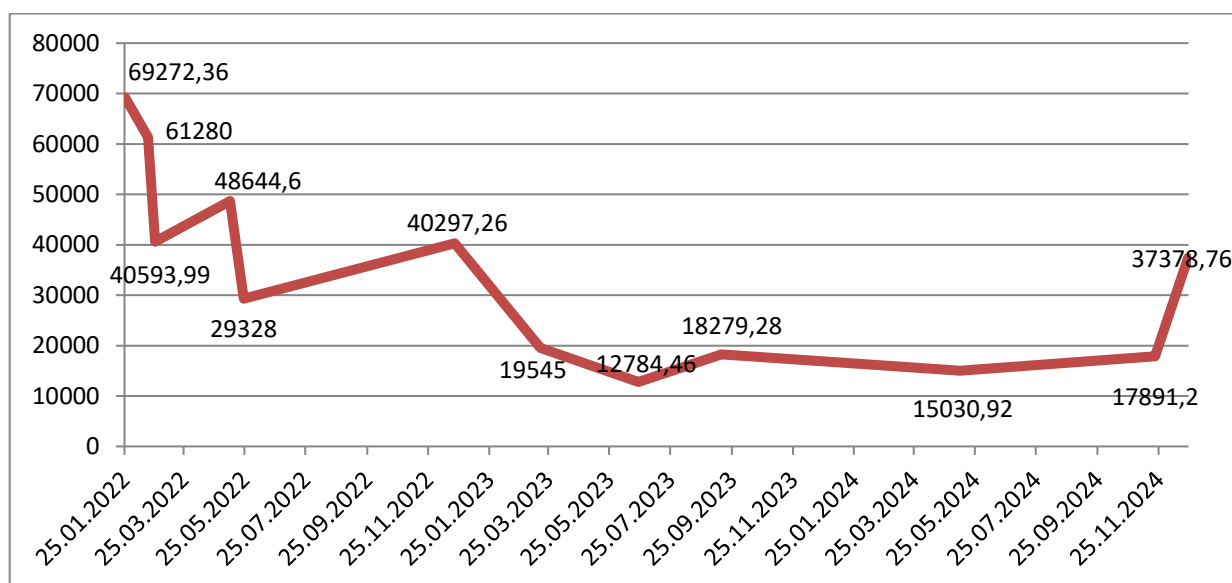

Рисунок 2.2 – Динаміка середньозваженої ціни газу на довго та середньостроковому ринку, грн за тис. куб. м з ПДВ

Джерело: побудовано автором на основі [29]

Упродовж 2023 року ринок продовжив демонструвати спадну динаміку з досягненням мінімальної позначки 12784,46 грн. у липні. Це пов'язано з адаптацією споживачів до нових ринкових умов, зменшенням попиту на фоні економічного спаду, а також активізацією внутрішнього видобутку. Однак з кінця 2024 року помітне суттєве зростання ціни до 37378,76 грн., що свідчить про нову фазу ринкового перерозподілу ймовірно через сезонні фактори, оновлення контрактів чи обмеження постачання на тлі підготовки до опалювального сезону. Така цінова турбулентність вимагає від суб'єктів ринку гнучкості в управлінні закупівлями та розробки стратегій хеджування ризиків.

Енергетичні кризи, спричинені військовою агресією та глобальними ринковими потрясіннями, істотно вплинули на операційну діяльність ТОВ ГК «Нафтогаз України». Одним із ключових викликів стали логістичні порушення, зокрема у сфері транспортування газу та нафтопродуктів, що пов'язано з пошкодженням критичної інфраструктури — магістральних газопроводів, підземних сховищ і компресорних станцій. Компанія зіткнулася з необхідністю

оперативного переформатування маршрутів постачання, організації альтернативних вузлів передачі енергоносіїв, а також із загрозами кібератак на диспетчерські центри, що ускладнило контроль за потоками енергії та балансуванню системи.

Приклади форс-мажорних ситуацій включають руйнування ключових об'єктів газотранспортної системи на Харківщині та Луганщині у 2022–2023 роках, які призвели до тимчасової зупинки транзиту та порушення постачання газу на схід та південний схід України. У травні 2022 року компанія оголосила форс-мажор у частині транзиту газу через станцію «Сохранівка», яка опинилася під контролем окупаційних військ, що змусило Нафтогаз перенаправити обсяги на інші маршрути [26]. Такі випадки демонструють, наскільки операційна стійкість компанії залежить від зовнішніх чинників і потребує побудови багаторівневої системи ризик-менеджменту та гнучкої адаптації в умовах нестабільного середовища.

Аналіз фінансових результатів ТОВ ГК «Нафтогаз України» за 2022–2024 рр. демонструє поступову, але суттєву стабілізацію фінансової діяльності підприємства після значних кризових втрат у 2022 році (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Показники фінансових результатів підприємства ТОВ ГК «Нафтогаз Україна» за 2022-2024 рр. (тис. грн.)

Показники	2022	2023	2024	Абсолютне відхилення		Відносне відхилення	
				2024/2022	2024/2023	2024/2022	2024/2023
1	2	3	4	5	6	7	8
Чистий дохід від реалізації продукції	58072073	55691930	55392821	-2679252	-299109	95,39	99,46
Собівартість реалізованої продукції	54175867	52689984	52773624	-1402243	83640	97,41	100,15
Валовий прибуток	3896206	3001946	2619197	-1277009	-382749	67,22	87,24
Інші операційні доходи	1548	67837	147394	145846	79557	9521	217,3
Витрати на збут	543572	702859	899784	356212	196925	165,5	128,01

Продовження таблиці 2.3

1	2	3	4	5	6	7	8
Інші операційні витрати	26236022	4310347	1317053	-24918969	-2993294	5,02	30,55
Інші фінансові доходи	75372	430496	254572	179200	-175924	337,7	59,13
Фінансові витрати	680	421	18197	17517	17776	2676	4322
Фінансовий результат від операційної діяльності	-22881840	-1943423	549754	23431594	2493177	-2,4	-28,3
Фінансовий результат до оподаткування	-22807148	-1513348	786121	23593269	2299469	-3,44	-51,94
Чистий фінансовий результат	-23422550	-1986959	446509	23869059	2433468	-1,9	-22,5

Джерело: складено автором на основі [30;31;32]

Чистий фінансовий результат змінився з глибокого збитку у розмірі -23,4 млрд. грн. у 2022 році до позитивного показника 446,5 млн. грн. у 2024 році, що свідчить про переломний момент у структурі прибутковості компанії (відносно відхилення +23869 млн. грн. або 2 390%). Ключову роль у цьому відіграло значне скорочення інших операційних витрат – з понад 26,2 млрд. грн. у 2022 році до лише 1,3 млрд. грн. у 2024 році (зменшення майже в 20 разів), що зумовлено оптимізацією витрат та посиленням внутрішнього контролю.

Попри позитивну динаміку, окремі показники сигналізують про ризики. Валовий прибуток знизився на понад 1,27 млрд. грн. порівняно з 2022 роком, що свідчить про скорочення маржі та можливо — зниження ефективності реалізації продукції. Витрати на збут зросли на 65,5% у 2024 році порівняно з 2022-м, що може вказувати на необхідність інтенсифікації комунікацій та логістики в умовах нестабільного ринку. Зростання інших операційних та фінансових доходів, а також різке покращення результату до оподаткування підтверджують ефективну адаптацію компанії до макроекономічних викликів, що дозволяє розглядати «Нафтогаз» як ключовий стабілізуючий чинник в енергетичній системі України.

У 2022–2024 рр. ТОВ ГК «Нафтогаз України» зазнало глибоких фінансово-економічних трансформацій, що суттєво вплинули на прибутковість і боргову

стабільність компанії. Збитковість 2022 року (чистий збиток понад 23,4 млрд. грн.) зумовила формування заборгованості перед кредиторами та державним бюджетом, зокрема — прострочення платежів за єврооблігаціями, що викликало міжнародний резонанс. Однак завдяки жорсткому контролю витрат, оптимізації фінансових потоків і реструктуризації частини боргу, у 2024 році компанія продемонструвала позитивний фінансовий результат у 446,5 млн. грн. Така динаміка підвищила довіру до компанії з боку потенційних інвесторів, особливо у сфері модернізації ГТС та ВДЕ, проте залишки боргового навантаження та залежність від державної підтримки досі обмежують її повну інвестиційну привабливість на зовнішніх ринках.

Антикризова стратегія ТОВ ГК «Нафтогаз України» у 2022–2024 рр. виявилася системною та багатовекторною, поєднуючи оперативні рішення з довгостроковими реформами. Компанія зосередила зусилля на фінансовій стабілізації, цифровізації, модернізації видобутку та підвищенні енергоефективності (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Реакція та антикризові заходи ТОВ ГК «Нафтогаз України» у 2022–2024 рр.

№	Напрямок реагування	Конкретний захід	Ціль заходу	Очікуваний / досягнутий ефект	Час реалізації
1	2	3	4	5	6
1	Фінансова стабілізація	Проведення реструктуризації єврооблігацій та внутрішніх зобов'язань	Зниження боргового навантаження та запобігання дефолту	Зменшення тиску на бюджет, відновлення платоспроможності, уникнення судових проваджень	2022–2023 рр.
2	Операційна безперервність	Виведення критичних активів з регіонів бойових дій, перенесення управлінських центрів	Захист виробничих потужностей та безпека персоналу	Мінімізація втрат, збереження контрольованого виробництва та обсягів транспортування	2022 р.
3	Технічна адаптація	Перепідключення газотранспортних маршрутів після втрати станції «Сохранівка»	Збереження транзиту газу до ЄС, запобігання втратам валюти	Відновлення стабільного транзиту через «Суджу», продовження контрактів із ЄС	Травень 2022 р.

Продовження таблиці 2.4

1	2	3	4	5	6
4	Ефективність витрат	Масове скорочення необов'язкових операційних витрат та аудит закупівель	Оптимізація витратної частини бюджету	Зниження інших операційних витрат із 26,2 млрд. грн. (2022) до 1,3 млрд. грн. (2024)	2022–2023 рр.
5	Інвестиційна політика	Переорієнтація інвестицій із великих довгострокових проєктів у модернізацію критичних об'єктів	Утримання технічної спроможності системи в умовах дефіциту фінансування	Підвищення надійності ГТС та ПСГ, часткова модернізація компресорних станцій	2023–2024 рр.
6	Взаємодія з урядом	Участь у формуванні політики пільгових тарифів і стабілізаційних фондів	Забезпечення доступності енергії для населення під час кризи	Формування механізму компенсацій збитків від постачань за фіксованими цінами	2022–2024 рр.

Джерело: складено автором на основі [26]

Важливою складовою стала активна комунікація з громадськістю та юридичний захист на міжнародному рівні. Результати заходів свідчать про підвищення операційної стійкості підприємства, закладення основ для енергетичної автономії України та відновлення довіри з боку як внутрішніх, так і зовнішніх стейкхолдерів.

Основні наслідки енергетичних дисбалансів для України проявляються в зниженні енергетичної безпеки, дестабілізації функціонування підприємств енергетичного сектору та втраті конкурентоспроможності національної економіки. Порушення балансу між виробництвом, споживанням та імпортом енергоносіїв призводить до зростання тарифів для кінцевих споживачів, дефіциту ресурсів у критичні періоди та підвищення залежності від зовнішніх постачальників. Окремо варто відзначити екологічні наслідки — збереження високої частки вугільної генерації уповільнює «зелений» перехід, посилюючи негативний вплив на довкілля.

У коротко- та середньостроковій перспективі одним із ключових напрямів стабілізації є модернізація енергетичної інфраструктури та підвищення її стійкості до зовнішніх загроз. Це включає активне оновлення мереж, впровадження

«розумних» технологій моніторингу та автоматизації, а також підвищення резервних потужностей у регіонах з нестабільним енергопостачанням. Паралельно має здійснюватися реформування ринку газу та електроенергії відповідно до принципів ЄС, із забезпеченням прозорості, конкуренції та спрощенням доступу для нових учасників.

У довгостроковій перспективі ключовими кроками мають стати нарощення внутрішнього видобутку енергоносіїв, розвиток відновлюваної енергетики та інтеграція до єдиного енергетичного ринку Європи (ENTSO-E). Для цього необхідні інституційна реформа регуляторів, залучення міжнародного капіталу до реалізації проектів у сфері ВДЕ, а також створення стимулюючих умов для населення та бізнесу щодо енергозбереження. У поєднанні з ефективною державною політикою ці кроки дозволять не лише подолати енергетичні дисбаланси, а й перетворити Україну на регіонального лідера енергетичних трансформацій.

2.2 Аналіз стратегій адаптації до енергетичних проблем міжнародної компанії Shell

Вибір компанії Shell як об'єкта аналізу зумовлений її статусом одного з найбільших транснаціональних енергетичних концернів, який активно адаптується до глобальних викликів і займає провідні позиції у сфері нафтогазового видобутку, переробки, збуту та відновлюваної енергетики. Shell оперує більш ніж у 70 країнах світу, забезпечуючи комплексну відповідь на зміну структури попиту, цінову волатильність і екологічні виклики [33]. Компанія вирізняється високим рівнем гнучкості в управлінні ризиками, активною участю в енергетичному переході та інвестиціями у низьковуглецеві технології, що робить її показовим прикладом адаптації до глобальних енергетичних дисбалансів.

Поточна ситуація на світовому енергетичному ринку характеризується високою турбулентністю, що спричинена комбінацією геополітичних конфліктів (зокрема, війною в Україні), енергетичним шантажем, зміною структури попиту в

бій низьковуглецевих рішень, а також порушенням логістичних ланцюгів. Коливання цін на нафту й газ, а також розриви між енергетичним Північчю і Півднем посилюють глобальні дисбаланси. У цих умовах Shell, як глобальний гравець, демонструє здатність до стратегічного маневру — перерозподіляючи потоки, зменшуючи вуглецевий слід і фокусуючись на децентралізованих енергетичних рішеннях, що робить компанію релевантним кейсом для дослідження впливу енергетичних криз на міжнародні компанії.

Компанія Shell — це одна з найбільших енергетичних корпорацій у світі, що здійснює діяльність у понад 70 країнах і охоплює всі етапи енергетичного ланцюга: від розвідки та видобутку вуглеводнів до збуту пального, виробництва мастильних матеріалів та розвитку відновлюваних джерел енергії. Компанія була заснована у 1907 році, а сьогодні її штаб-квартира розташована в Лондоні. У 2023 році Shell входила до топ-10 компаній за обсягом доходів у світі, що свідчить про її стабільне лідерство на глобальному енергетичному ринку [33]. За допомогою вертикальної інтеграції та інноваційним підходам, Shell ефективно управляє ризиками та забезпечує адаптивність у нестабільному середовищі.

В Україні компанія представлена під брендом ТОВ «Шелл Україна», що активно функціонує на ринку з 2007 року, зосереджуючись переважно на роздрібній торгівлі паливом і мастильними матеріалами, а також на просуванні інноваційних енергоефективних рішень. Станом на 2024 рік мережа АЗС Shell в Україні включає понад 130 сучасних автозаправних комплексів, які поєднують високі стандарти сервісу, екологічну відповідальність та впровадження цифрових рішень. У межах стратегічного курсу на сталий розвиток, Shell в Україні інвестує у проекти з використання електромобілів, зарядних станцій та біопалив [34].

Ключовим елементом корпоративної філософії Shell є трансформація бізнесу у відповідь на глобальний кліматичний порядок денний. Компанія декларує досягнення вуглецевої нейтральності до 2050 року та активно інвестує у розробку рішень для декарбонізації — зокрема, вітроенергетику, водень, біопаливо та CCS (технології уловлювання та зберігання вуглецю). У цьому контексті Shell демонструє лідерство у впровадженні стратегії енергетичного переходу,

поєднуючи економічну вигоду з екологічною відповідальністю, що забезпечує їй довготривалу конкурентну перевагу на глобальному ринку.

Глобальні виклики в енергетичній сфері мають міждисциплінарний характер і впливають не лише на економіку, а й на безпеку, довкілля та соціальний розвиток. Цінова нестабільність, кліматичні ризики, геополітична залежність та інвестиційний дисбаланс у ВДЕ формують нову архітектуру енергетичного порядку денного (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Глобальні виклики в енергетичній сфері

Виклик	Суть проблеми	Причини виникнення	Глобальні наслідки	Приклади / Реакції країн
1	2	3	4	5
Цінова волатильність на ринку енергоносіїв	Нестабільні та непередбачувані коливання цін на нафту, газ та електроенергію	Геополітичні конфлікти (зокрема війна в Україні), санкції, нестача запасів, зміна попиту	Енергетична нестабільність, інфляція, зниження інвестиційної активності	Ціна на газ у Європі в 2022 зросла більш ніж утричі; США нарощують LNG-експорт
Залежність від викопного палива	Понад 70% глобального енергоспоживання забезпечується нафтою, газом і вугіллям	Інфраструктурна інерція, економічна вигода традиційних джерел, недостатній розвиток ВДЕ	Збільшення викидів CO ₂ , загострення кліматичних змін, блокування «зеленого» переходу	Китай досі генерує понад 50% електроенергії з вугілля; ЄС змушений тимчасово повертати ТЕС
Кліматичні зміни та енергетичний перехід	Зростаючий тиск на енергетичний сектор щодо зменшення вуглецевого сліду	Міжнародні зобов'язання (Париж, COP28), громадський тиск, природні катастрофи	Необхідність переорієнтації на низьковуглецеві джерела, зростання витрат на трансформацію	Shell, BP, TotalEnergies впроваджують програми Net Zero до 2050 року
Геополітична енергозалежність	Концентрація енергоресурсів у «нестабільних» регіонах	Монополія окремих країн, відсутність диверсифікації постачання	Загрози шантажу, енергетичного тиску, порушення глобальних потоків	ЄС відмовився від російського газу, впроваджує REPowerEU та нову LNG-інфраструктуру
Недостатній рівень інвестицій у ВДЕ	Рівень фінансування «зеленої» енергетики недостатній для виконання кліматичних цілей	Регуляторні бар'єри, високі початкові витрати, ризики окупності	Сповільнення декарбонізації, втрата темпів «зеленого» переходу	За оцінкою IRENA, щорічні інвестиції мають подвоїтися до \$5 трлн до 2030 р.

Продовження таблиці 2.5

1	2	3	4	5
Нерівномірність енергетичного доступу	Понад 700 млн людей у світі досі не мають стабільного доступу до електроенергії	Економічна нерівність, слабка інфраструктура, брак інвестицій у країнах Глобального Півдня	Соціальна нестабільність, гальмування розвитку регіонів, порушення прав людини	Африка – найменш електрифікований континент (електроенергія доступна лише 43% сільського населення)
Кіберзагрози для енергетичних систем	Зростання кількості атак на об'єкти критичної інфраструктури	Оцифрування мереж, зростання геополітичної напруги, слабка кібербезпека	Порушення постачання, фінансові збитки, втрати контролю над системами	У 2021 р. Colonial Pipeline (США) зазнала атаки з втратою мільйонів доларів
Дефіцит критичних ресурсів для ВДЕ	Обмежений доступ до рідкоземельних металів, літію, кобальту, необхідних для ВДЕ та акумуляторів	Монополія постачання (Китай, Конго), екологічні ризики видобутку	Гальмування розвитку ВДЕ, технічна залежність від окремих країн	ЄС розробив «Закон про критичні сировини» (2023) для локалізації виробництва

Джерело: складено автором

Для подолання цих викликів необхідна системна трансформація енергетичних моделей на основі диверсифікації, цифровізації, глобальної кооперації та справедливого доступу до енергії, особливо в країнах, що розвиваються.

Аналіз динаміки світових цін на енергоресурси за 2022–2024 рр. засвідчує загальну тенденцію до зниження вартості традиційних енергоносіїв, зокрема нафти марки Brent, ціна якої знизилася з 99,8 дол. США/барель у 2022 р. до 74,64 дол. США у 2024 р. (абсолютне відхилення –25,16; відносне – 25,2%). Це свідчить про охолодження ринку після пікових значень, пов'язаних із геополітичною напругою та енергетичним шоком 2022 року. Ринок природного газу TTF показав нестабільну поведінку: ціна різко знизилась у 2023 році до 466 дол. США за тис. м³ (–65,8%), а у 2024 р. зросла до 484 дол. США, демонструючи волатильність європейського газового ринку, що пов'язано з адаптацією до нових постачальників та погодними факторами (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 - Динаміка світових цін на енергоресурси та собівартість електроенергії з ВДЕ за 2022-2024 рр.

Показник	2022	2023	2024	Абсолютне відхилення, +/-		Відносне відхилення, %	
				2024/2022	2024/2023	2024/2022	2024/2023
1	2	3	4	5	6	7	8
Нафта Brent (дол. США/барель)	99,8	82,6	74,64	-25,16	-7,96	74,78	90,4
Природний газ TTF (дол. США /тис. м³)	1 356	466	484	-872	18	35,69	103,8
Природний газ Henry Hub (дол. США /млн. BTU)	1,8	2,4	2,33	0,53	-0,07	129,44	97,1
Природний газ ЖКМ (дол. США /млн. BTU)	25	17	19,12	-5,88	2,12	76,48	112,5

Джерело: складено автором на основі [35;36]

Цікавою є ситуація на ринку скрапленого природного газу (LNG), де спостерігається різноспрямована динаміка. Індекс ЖКМ (для Азії) зменшився з 25 дол. США до 19,12 дол. США/млн. BTU у 2024 р. (відносне зниження –23,52%), тоді як ціни на Henry Hub (США) залишаються відносно стабільними, із незначним підвищенням у 2023 та корекцією у 2024 р. Така асиметрія пояснюється регіональними особливостями доступу до ресурсів, логістичними обмеженнями та змінами у світовій структурі споживання. Загалом, ці тенденції створюють сприятливе цінове середовище для розвитку відновлюваної енергетики (ВДЕ), оскільки зниження вартості традиційного палива знижує загальні витрати, а стабільність LNG ринку забезпечує гнучкість у перехідних енергомоделях.

Адаптаційна стратегія Shell у 2022–2024 рр. демонструє системність, багаторівневість та гнучкість, що дозволяє компанії зберігати глобальне лідерство в умовах глибокої енергетичної трансформації (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Стратегії адаптації компанії компанії Shell у 2022–2024 рр.

Стратегічний напрям	Конкретні дії та ініціативи	Мета реалізації	Результати / Ефекти	Вплив
1	2	3	4	5
Енергетичний перехід (Energy Transition)	Впровадження стратегії Net Zero до 2050 року; зниження викидів Scope 1, 2, 3	Зменшення вуглецевого сліду, відповідність кліматичним вимогам	Зниження викидів CO ₂ на 20% у 2023 р. порівняно з 2016 р.	Shell трансформується в енергетичну компанію з акцентом на «зелену» енергію

Продовження таблиці 2.7

1	2	3	4	5
Інвестиції в ВДЕ	Інвестиції у вітрову, сонячну енергетику, водень, біометан	Диверсифікація портфелю та зниження залежності від викопного палива	3,5 млрд. дол. США у ВДЕ у 2023 р.; 10+ нових проєктів у Європі	Shell активно змінює структуру капіталовкладень у бік сталих джерел
Цифрова трансформація	Впровадження IoT, AI, блокчейн у логістику, буріння, облік викидів	Підвищення ефективності, прозорості, зменшення витрат	Оптимізація витрат на 11% у проєктах з AI-аналітикою	Технологічне лідерство стає драйвером стабільності Shell у кризах
Реформа роздрібного бізнесу	Розвиток мережі зарядних станцій для EV, «зелених» АЗС	Орієнтація на нову модель споживання енергії	54000 EV-зарядок у 2023 р.; план 200000 до 2030 р.	Shell активно реагує на тренд електромобілізації
Глобальна регіональна диверсифікація	Перерозподіл активів з РФ, Венесуели, до країн з ESG-рейтингами	Зниження політичних ризиків та санкційних наслідків	Вихід з проєктів у РФ (2022); інвестиції в Індію, ОАЕ, Нідерланди	Компанія знижує геополітичну вразливість через продуману регіональну стратегію
Стратегія енергетичної гнучкості (Energy Flexibility)	Збільшення частки LNG, розвиток мобільних потужностей, контрактів SPOT	Підвищення маневреності в умовах нестабільного ринку	+7% обсягів LNG у 2023; будівництво нових терміналів у Німеччині та Італії	LNG стає ключовим елементом стратегії реагування на кризу
Інклюзивність і сталість (ESG)	Акцент на прозорому корпоративному управлінні, інклюзивності та екології	Підвищення довіри інвесторів та партнерів, репутаційна стабільність	Включення в індекс DJSI; рейтинг ESG – «А» (MSCI, 2023)	ESG-парадигма стає основою стратегії Shell в умовах нової енергетики

Джерело: складено автором на основі [33]

Поєднання технологічного оновлення, декарбонізації, регіональної перебудови активів і розвитку ВДЕ свідчить про глибоке розуміння глобальних тенденцій та здатність Shell не лише реагувати на кризи, а й формувати нові ринкові правила. За допомогою високому рівню ESG-комплаєнсу, Shell також зберігає репутаційну стійкість, що критично важливо для залучення довгострокових інвестицій і розширення міжнародних партнерств.

Ефективність адаптаційних заходів Shell у 2022–2024 рр. демонструє високий рівень стратегічної зрілості компанії в умовах глобальних енергетичних змін (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 – Ефективність адаптаційних заходів Shell у 2022–2024 рр.

Напрямок адаптації	Ключові дії	Показники ефективності	Оцінка впливу	Опис
Зниження вуглецевого сліду (Net Zero)	Скорочення викидів Scope 1–3, модернізація технологій	Зменшення CO ₂ на 20% (від рівня 2016 р.); зниження викидів метану на 30%	Високий – відповідає цільовим планам ESG та стандартам COP28	Shell демонструє реальне виконання кліматичних зобов'язань, покращуючи репутацію
Інвестиції у ВДЕ	Побудова сонячних і вітрових парків, розвиток водневих проєктів	3,5 млрд. дол. США інвестицій у 2023 р.; частка ВДЕ в портфелі – 16%	Середній – позитивна динаміка, але потребує масштабування	Shell послідовно формує основу для поствуглецевої економіки, хоча відставання від темпів ЄС ще відчутне
Розвиток LNG	Розширення терміналів, нові контракти, збільшення флоту	Зростання експорту LNG на 7%; запуск нових терміналів у Німеччині	Високий – забезпечує гнучкість у геополітичних умовах	Shell стала глобальним лідером LNG-ринку, компенсуючи скорочення нафти
Розвиток EV-інфраструктури	Встановлення зарядних станцій для електромобілів	54000 зарядок (2023); план – 200000 до 2030 р.	Високий – вчасна реакція на ринкову електромобілізацію	Розширення EV-сервісів забезпечує новий дохід і зміцнює споживчу лояльність
Цифровізація	Використання AI, big data, блокчейн у бурінні, логістиці, моніторингу	Зниження виробничих витрат на 11%; підвищення точності аналітики на 25%	Високий – зростання продуктивності, зменшення ризиків	Shell інтегрує цифрові інструменти як стандарт у всіх бізнес-лініях
Фінансова ефективність	Реструктуризація активів, вихід з ризикових регіонів	Збільшення чистого прибутку до 28,1 млрд. дол. США у 2023 р. (+110% до 2022 р.)	Високий – зміцнення балансу, оптимізація операцій	Shell ефективно маневрує у високотурбулентному середовищі
ESG-інтеграція	Публікація ESG-звітності, відповідність стандартам MSCI, Sustainalytics	ESG-рейтинг «А» (MSCI); індекс DJSI – у топ-10	Високий – забезпечує доступ до «зелених» фондів і партнерств	ESG-профіль Shell став інструментом стратегічного розвитку

Джерело: складено автором на основі [33]

Більшість напрямів реформування мають вимірювані позитивні результати, зокрема: суттєве зниження вуглецевих викидів, зростання інвестицій у ВДЕ, розширення LNG-потужностей та цифрова трансформація бізнес-процесів. Shell не лише зміцнила свої фінансові позиції, а й забезпечила інституційну гнучкість, яка дозволяє їй адаптуватися до майбутніх викликів ринку. Це робить компанію одним із найуспішніших прикладів глобальної енергетичної трансформації у корпоративному секторі.

Стратегія компанії Shell має значущий вплив на глобальну енергетичну стабільність, оскільки її масштабні інвестиції у LNG, розвиток відновлюваних джерел енергії та цифровізація процесів дозволяють зменшувати залежність ринку від традиційних викопних ресурсів з геополітично нестабільних регіонів. Shell активно заміщує постачання з РФ у Європі, розширюючи інфраструктуру для зрідженого природного газу в Німеччині, Італії та Нідерландах. За допомогою високому рівню операційної гнучкості, компанія підтримує безперебійність глобальних енергопотоків, знижуючи ризики енергетичних шоків у періоди пікового попиту або обмеженого доступу до ресурсів.

Shell є лідером серед нафтогазових корпорацій у питанні скорочення викидів CO₂, реалізуючи програму Net Zero з чіткими проміжними цілями: зменшення Scope 1 та Scope 2 викидів на 50% до 2030 року (від рівня 2016 р.) та активна участь у проєктах з уловлювання вуглецю (CCS). Компанія створює системну екологічну модель, яка стала еталоном для інших транснаціональних енергетичних гігантів — BP, TotalEnergies, Equinor наслідують її підхід у декарбонізації, інвестуючи у ВДЕ, електрифікацію та прозору ESG-звітність. Таким чином, Shell формує корпоративні стандарти «нової енергетичної ери», зосереджуючись не лише на прибутках, а й на довгостроковій екологічній відповідальності.

Shell бере активну участь у глобальних ініціативах з енергетичної трансформації: компанія підтримує цілі Паризької кліматичної угоди, є учасником UN Global Compact, а також входить до робочих груп у межах COP28. Відкритість до кліматичної дипломатії, публічна звітність за стандартами TCFD та співпраця з

урядами у сфері «зеленого» переходу сприяють формуванню нових енергетичних політик на національному рівні. Партнерські програми Shell із урядами Нідерландів, Великої Британії та Індії стимулюють розвиток водневої енергетики, інфраструктури для EV та «вуглецево-нейтральних» міст, слугуючи прикладом ефективної моделі державно-приватної взаємодії.

Основні стратегічні успіхи Shell у 2022–2024 рр. полягають у системному переформатуванні бізнес-моделі в напрямі декарбонізації, цифровізації та регіональної диверсифікації активів. Компанія не лише зберегла глобальне лідерство у сфері постачання енергоресурсів, а й зуміла закріпитися як один із драйверів «зеленого» переходу. Високий рівень операційної ефективності, значне скорочення викидів CO₂, розширення інфраструктури LNG, електромобільної зарядної мережі та стратегічна присутність у ключових регіонах забезпечили Shell репутацію компанії, яка не просто адаптується до кризи, а трансформує її у нові можливості.

На фоні глобальних енергетичних проблем Shell має стійкі перспективи подальшого зростання, за допомогою здатності формувати гнучкі рішення на перетині безпеки, інновацій та сталості. Компанія може відігравати ключову роль у стабілізації енергетичних систем Європи, сприяючи розвитку водневої економіки, нових джерел ВДЕ та ринків вуглецевих квот. Участь у глобальних кліматичних ініціативах та партнерства з урядами надають Shell стратегічний доступ до нових регуляторних ринків і фондів сталого розвитку, що створює умови для трансформації компанії у багатопрофільного енергетичного оператора наступного покоління.

2.3 Проектно-рекомендаційні заходи щодо зменшення енергетичних дисбалансів на локальному та глобальному рівнях

Вирішення енергетичних проблем має вирішальне значення для забезпечення глобальної стабільності, економічного розвитку та екологічної безпеки. Енергетичні кризи — як локальні, так і глобальні — призводять до

дестабілізації ринків, зростання цін, соціальних потрясінь та посилення геополітичної напруги. У контексті енергетичної трансформації, досягнення вуглецевої нейтральності та забезпечення сталого доступу до енергії для всіх верств населення є не лише екологічною, а й економічною та гуманітарною необхідністю. Ігнорування цих проблем може спричинити ланцюгові кризи — від продовольчої до міграційної.

У зв'язку з цим потреба в системних рішеннях в енергетичній сфері є критично актуальною. Йдеться не лише про технологічні інновації чи фінансові інструменти, а про цілісну модель управління енергетикою, що включає взаємодію урядів, приватного сектору, міжнародних організацій та громадянського суспільства.

Такі рішення мають базуватись на принципах довгострокового планування, гнучкого регулювання, інвестицій у людський капітал і цифрову інфраструктуру. Лише інтегровані стратегії, орієнтовані на баланс між енергетичною безпекою, економічною ефективністю та екологічною відповідальністю, здатні дати результат у світі, що постійно змінюється.

SWOT-аналіз енергетичних дисбалансів засвідчує, що хоча Україна та світ у цілому стикаються з глибокими викликами — такими як залежність від імпорту, зношеність інфраструктури та геополітична турбулентність — наявні потужні внутрішні резерви та зовнішні можливості, які дозволяють ефективно адаптуватися до нових енергетичних умов.

Таблиця 2.9 – SWOT – аналіз енергетичних дисбалансів на локальному та глобальному рівнях

	Сильні сторони	Слабкі сторони
	1. Значний потенціал відновлюваних джерел енергії (ВДЕ). 2. Розвинена інфраструктура для транзиту газу (ГТС, ПСГ). 3. Наявність висококваліфікованих енергетичних фахівців.	1. Імпортозалежність від традиційних енергоносіїв. 2. Зношеність енергетичних об'єктів та старі технології. 3. Відсутність єдиної довгострокової державної енергостратегії.

Продовження таблиці 2.9

Можливості	S-O	W-O
1. Європейська інтеграція та доступ до ENTSO-E. 2. Інвестиційні програми ЄС та міжнародних банків у сфері енергетики. 3. Децентралізація енергетики та розвиток громадської енергетики. 4. Попит на декарбонізацію в ЄС і експорт вуглецево-нейтральної енергії.	S1-O1: Створення регіональних хабів «зеленої» енергії для експорту в ЄС. S1-O2: Використання ВДЕ-потенціалу під реалізацію проєктів ЄБРР та Світового банку. S2-O3: Використання потужної ГТС для інтеграції малих генераторів ВДЕ. S2-O4: Експорт енергії з низьким вуглецевим слідом через ПСГ і ГТС.	W1-O1: Використання інтеграції з ENTSO-E для зменшення залежності від імпорту енергоносіїв. W1-O2: Залучення інвесторів для модернізації інфраструктури через «зелене фінансування». W2-O3: Модернізація мереж для підключення нових джерел енергії. W4-O4: Розробка державної програми підтримки інновацій в енергетиці.
Загрози	S-T	W-T
1. Геополітична нестабільність у постачальників енергоносіїв. 2. Кібератаки на критичну енергетичну інфраструктуру. 3. Коливання світових цін на нафту та газ. 4. Обмежений доступ до критичних сировин (рідкоземельні метали тощо).	S2-T1: Переорієнтація транзитних маршрутів у безпечні регіони. S2-T2: Розвиток цифрових систем захисту ГТС та генераційних об'єктів. S3-T1: Розробка сценарного планування у відповідь на коливання ринку. S3-T2: Переорієнтація освітніх програм на нові технології в енергетиці.	W1-T1: Ризик зупинки постачань через монопольну залежність від окремих країн. W1-T2: Вразливість застарілих систем до кіберзагроз. W2-T1: Немоżliвість швидкого реагування через технологічну інерцію. W4-T3: Відсутність кадрового потенціалу для швидкого переходу на нові технології.

Джерело: складено автором

Особливо важливим є поєднання стратегічного мислення з технологічною гнучкістю, що дозволить забезпечити стабільний енергетичний розвиток на локальному та глобальному рівнях.

Причини енергетичних криз у різних регіонах світу мають комплексний та регіонально специфічний характер, поєднуючи економічні, політичні, технологічні та екологічні чинники. У Європі основним тригером енергетичної кризи стала залежність від імпорту російського газу, яка після повномасштабної війни в Україні переросла у структурну загрозу енергетичній безпеці. У країнах Азії, зокрема в Китаї та Індії, дисбаланси виникають внаслідок надмірного споживання електроенергії, дефіциту води для охолодження ТЕС, сезонних піків попиту та обмежень у поставках вугілля. Африка ж стикається з енергетичною бідністю через

слабку інфраструктуру, хронічну нестачу інвестицій та політичну нестабільність, що унеможливорює стабільний розвиток навіть базової енергосистеми.

У США енергетичні кризи часто спричинені екстремальними погодними умовами (як-от збої в Техасі через снігові бурі у 2021 році), недостатнім рівнем модернізації мереж і нестачею резервних потужностей. У Латинській Америці, зокрема в Бразилії та Аргентині, однією з головних причин є залежність від гідроенергетики, що робить країни вразливими до кліматичних змін та посух. У країнах Близького Сходу, попри наявність енергоносіїв, спостерігається парадокс нестачі енергії для внутрішнього ринку через експортну орієнтацію та неефективне управління енергоресурсами. Таким чином, енергетичні кризи є наслідком не лише дефіциту ресурсів, а й відсутності стратегічного управління, інституційної слабкості та технологічної інерції.

Порівняльний аналіз показує, що ефективність енергетичних програм прямо залежить від масштабу залучених ресурсів, політичної волі та інституційної здатності реалізовувати комплексні зміни (табл. 2.10).

Таблиця 2.10 – Порівняльний аналіз результатів програм REPowerEU, Paris Agreement, «Енергоефективність 2030»

Програма / ініціатива	Цільова мета	Основні інструменти реалізації	Досягнуті результати (станом на 2024 р.)	Оцінка	Опис
1	2	3	4	5	6
REPowerEU (ЄС, 2022)	Повна відмова ЄС від імпорту російських енергоносіїв до 2027 р.; прискорення енергопереходу	Масштабна інвестиційна програма (300 млрд. євро)	1.Скорочення імпорту газу на 90%. 2.Збільшення частки ВДЕ до 45% у 2023. 3.Введено 12 нових терміналів LNG.	Висока	REPowerEU успішно мобілізувала політичні та фінансові ресурси, ставши моделлю адаптації в умовах кризи
Paris Agreement (глобальна)	Обмежити підвищення температури до +1.5°C. Досягти вуглецевої нейтральності до 2050 року.	1.Національно визначені внески (NDC). 2.Система моніторингу викидів. Кліматичне фінансування.	1.195 країн-учасниць. 2.Більшість країн прийняли оновлені NDC.	Середня	Паризька угода задає орієнтири, але її імплементація нерівномірна, особливо в країнах, що розвиваються

Продовження таблиці 2.10

1	2	3	4	5	6
«Енерго-ефективність 2030» (Україна)	1.Зменшити енергоємність ВВП на 50%. 2.Модернізація житлового фонду та промисловості.	Державні програми «тепліх» кредитів. Підтримка ОСББ.	1.Встановлено 250 тис. лічильників. 2.Проведено термо-модернізацію 3200 будівель. 3.Створено понад 800 енерго-сервісних договорів.	Середнь о-висока	Попри воєнні дії, Україна демонструє стабільне просування до енерго-ефективності, але потребує розширення фінансування

Джерело: складено автором

Програма REPowerEU стала взірцем швидкої адаптації до енергетичної кризи через мобілізацію фінансування, реформ та інфраструктурних проєктів. Паризька угода задає глобальні стратегічні орієнтири, але її ефективність обмежується різною динамікою країн-учасниць. Українська програма «Енергоефективність 2030», хоча й реалізується в умовах воєнного стану, демонструє помітні результати, особливо в частині термомодернізації та зростання ролі енергосервісу. Всі програми потребують системного підходу, посилення контролю за результатами та глибшої інтеграції ринкових механізмів для досягнення довгострокової енергетичної стабільності.

Системна трансформація енергетичного сектору України має ґрунтуватися на трикутнику енергетичної стабільності: децентралізації, енергоефективності та розвитку ВДЕ (табл. 2.11).

Таблиця 2.11 – Рекомендації для України щодо зміцнення енергетичної безпеки та зменшення дисбалансів

Рекомендовані дії	Очікуваний ефект	Необхідні ресурси	Ризики та запобіжники	Вплив
<i>Децентралізація енергетики</i>				
1. Розвиток енергетичних кооперативів 2. Підтримка мікрогенерації (домашні СЕС, міні-ТЕЦ) 3. Введення прозорого нет-метерінгу	1.Підвищення енерго-незалежності громад 2.Розвантаження централізованих мереж 3.Створення нових робочих місць у громадах	1.Законодавчі зміни 2.Інвестиції від місцевого самоврядування 3.Пільгове кредитування для населення та ОСББ	1.Опір традиційних енергетичних монополій 2.Відсутність навчених кадрів <i>Запобіжник:</i> навчальні програми та державно-приватні партнерства	Локалізація енергетики знижує ризики централізованих відключень і стимулює сталий розвиток

Продовження таблиці 2.11

1	2	3	4	5
<i>Підвищення енергоефективності підприємств</i>				
1.Проведення обов'язкового енергоаудиту 2.Впровадження систем енергоменеджменту (ISO 50001) 3.Модернізація промислового обладнання	1.Зниження витрат на енергоресурси 2.Збільшення конкурентоспроможності 3.Скорочення викидів CO ₂	1.Програми «зеленого» кредитування 2.Гранти від міжнародних донорів 3.Пільгове ПДВ для енергоефективного обладнання	1.Висока вартість модернізації 2.Низька мотивація серед малого бізнесу <i>Запобіжник:</i> стимулювання податковими пільгами	Підвищення енергоефективності має прямий вплив на економіку підприємств і стійкість у кризових періодах
<i>Розвиток ВДЕ та зменшення імпортозалежності</i>				
1.Програма будівництва нових СЕС і ВЕС 2.Впровадження підтримки для біоенергетики 3.Локалізація виробництва обладнання для ВДЕ	1.Поступове скорочення імпорту газу та нафти 2.Збільшення внутрішнього виробництва чистої енергії 3.Поява нових галузей (воднева, біоенергетика)	1.Створення фонду «зеленої трансформації» 2.Спрощення дозвільних процедур 3.Публічно-приватні проекти з гарантованим викупом	1.Цінова нестабільність на ринку ВДЕ 2.Порушення логістики під час війни <i>Запобіжник:</i> запровадження довгострокових тарифів та страхування ризиків	Інвестиції у ВДЕ — це не лише екологія, а й стратегічна енергетична безпека держави

Джерело: складено автором

Кожен із напрямів створює не лише енергетичні, а й економічні, соціальні та екологічні переваги. Децентралізація енергетики дозволяє громадам стати активними гравцями ринку, модернізація підприємств забезпечує економію ресурсів і зростання продуктивності, а розвиток ВДЕ сприяє зменшенню імпортозалежності та інтеграції до європейського «зеленого» курсу. Для досягнення цілей важливо об'єднати зусилля держави, бізнесу, громад і міжнародних партнерів у рамках єдиного стратегічного підходу до енергетичного майбутнього України.

Для міжнародних енергетичних компаній адаптація до сучасних викликів потребує не лише технологічного оновлення, а й стратегічного переосмислення ролі в локальних та глобальних енергетичних екосистемах. Прозорість у видобутку формує довіру і відкриває нові ринки; партнерство з місцевими гравцями створює соціальну легітимність і знижує регуляторні ризики; а інвестиції в технології

зберігання енергії — це фундамент майбутньої гнучкої, екологічної та стабільної енергетики (табл. 2.12).

Таблиця 2.12 – Рекомендації для міжнародних енергетичних компаній у контексті глобальних дисбалансів

Рекомендовані дії	Очікуваний ефект	Необхідні ресурси	Ризики та запобіжники	Вплив
<i>Підвищення прозорості у сфері видобутку</i>				
1. Впровадження стандартів ЕІТІ (Ініціатива прозорості видобувних галузей) 2. Публічне розкриття контрактів і податкових платежів 3. Проведення незалежного аудиту вуглецевого сліду	1. Підвищення довіри з боку урядів і громад 2. Зменшення корупційних ризиків 3. Поліпшення інвестиційного іміджу	1. Інституційна готовність компанії до аудиту 2. Технічна можливість збору точних даних 3. Наявність ESG-департаментів	1. Ризик репутаційних втрат у разі негативного аудиту <i>Запобіжник:</i> поетапне впровадження стандартів та супровід аналітичними звітами	Прозорість у видобутку є не лише етичним стандартом, а й фактором стійкої інтеграції на нові ринки
<i>Зміцнення партнерств з локальними гравцями</i>				
1. Укладання угод про спільну розвідку й видобуток 2. Передача технологій та управлінських практик 3. Розвиток локальних ланцюгів постачання	1. Підвищення ефективності операцій у країнах присутності 2. Зростання соціального капіталу 3. Зменшення регуляторних бар'єрів	1. Наявність локальних партнерів з досвідом 2. Взаємна економічна зацікавленість 3. Підтримка з боку місцевої влади	1. Культурні та інституційні конфлікти 2. Ризики несиметричного доступу до ресурсів <i>Запобіжник:</i> юридично врегульовані партнерські моделі типу joint venture	Побудова глибоких локальних зв'язків створює довгострокову стабільність і спільні вигоди
<i>Інвестиції в технології зберігання енергії</i>				
1. Вкладення у R&D акумуляторних систем (BESS) 2. Розгортання пілотних проєктів у країнах, що розвиваються 3. Комерціалізація водневого зберігання	1. Підвищення стабільності енергосистем з ВДЕ 2. Зменшення залежності від пікового споживання 3. Створення нових джерел доходу	1. Державні стимули на інновації 2. Висококваліфіковані технічні кадри 3. Співпраця з науковими установами	1. Висока собівартість рішень на старті 2. Технологічна невизначеність результатів <i>Запобіжник:</i> поетапне масштабування інвестицій через венчурні фонди	Зберігання енергії -ключ до децентралізованих і гнучких енергетичних систем у майбутньому

Джерело: складено автором

Компанії, які вже сьогодні інтегрують ці підходи, отримують конкурентну перевагу не лише в бізнесі, а й у формуванні глобальної енергетичної архітектури нового покоління.

Інтегрована стратегія стабілізації енергетичних систем на локальному та глобальному рівнях має будуватися на синергії технічних, економічних, інституційних та соціальних підходів (табл. 2.13).

Таблиця 2.13 – Проект інтегрованої стратегії стабілізації щодо зменшення енергетичних дисбалансів

Конкретні заходи	Рівень реалізації	Очікувані результати	Показники ефективності	Вплив
<i>Диверсифікація джерел енергії</i>				
1. Стимулювання інвестицій у ВДЕ (вітрові, сонячні, біоенергія) 2. Побудова LNG-терміналів та розвитку водневої інфраструктури 3. Забезпечення доступу до енергії вразливим групам	Глобальний / Національний	1. Зменшення залежності від імпорту 2. Розширення енергетичної бази 3. Зростання енергетичної безпеки	1. Частка ВДЕ у енергобалансі (%) 2. Обсяги імпорту енергоносіїв 3. Показники енергетичного доступу (SDG 7)	Різностороння енергетика формує стійкішу модель реагування на глобальні кризи
<i>Модернізація енергетичної інфраструктури</i>				
1. Оновлення електромереж і трансформаторних підстанцій 2. Впровадження smart grid та цифрових систем моніторингу 3. Захист критичної інфраструктури від кіберзагроз	Національний / Регіональний	1. Зменшення технічних втрат 2. Підвищення ефективності розподілу енергії 3. Мінімізація ризиків від атак	1. Обсяг модернізованих мереж (км) 2. Рівень автоматизації систем 3. Кількість зафіксованих інцидентів	Технічна модернізація необхідна основа для інтеграції нових джерел і децентралізації
<i>Децентралізація енергетики</i>				
1. Розвиток енергетичних кооперативів 2. Підтримка автономних систем (домашні СЕС, мікрогрід) 3. Законодавча підтримка громадського виробництва енергії	Локальний / Муніципальний	1. Зменшення навантаження на централізовану систему 2. Підвищення локальної стійкості 3. Залучення громад до енергетичних процесів	1. Кількість енергетичних кооперативів 2. Обсяг автономного виробництва 3. Рівень споживання локальної енергії	Децентралізація інструмент соціально-економічної стабільності в умовах війни або ізоляції

Продовження таблиці 2.12

1	2	3	4	5
<i>Підвищення енергоефективності</i>				
1. Масова термомодернізація будівель 2. Запровадження стандартів ISO 50001 на підприємствах 3. Програми енергетичного аудиту та підтримки малого бізнесу	Національний / Регіональний	1.Зниження споживання енергії на одиницю ВВП 2.Зменшення викидів CO ₂ 3.Зростання ефективності промисловості	1.Кількість сертифікованих об'єктів 2.Обсяги енергоекономії (Гкал, кВт·год) 3.Зниження енергоємності ВВП	Енергоефективність найдоступніший спосіб досягти «зелених» цілей без надлишкових витрат
<i>Інституційна інтеграція та політична координація</i>				
1. Гармонізація енергетичного законодавства з ЄС 2. Створення національного енергетичного хабу 3. Участь у глобальних ініціативах (IRENA, COP, UN SDG)	Глобальний / Національний	1.Сприяння інвестиціям 2.Політичне визнання на ринку 3.Можливість експорту енергії	1.Кількість укладених енергетичних угод 2.Ступінь гармонізації нормативів 3.Обсяг залучених інвестицій	Міжнародна співпраця ключ до стабілізації через інтеграцію до глобальних ринків та політик

Джерело: складено автором

Ключовими пріоритетами мають бути диверсифікація джерел, модернізація мереж, децентралізація виробництва, підвищення енергоефективності та активна міжнародна кооперація. У поєднанні ці напрями здатні забезпечити гнучку, екологічно сталу та політично незалежну модель енергопостачання. Лише системний і багаторівневий підхід дозволить країнам адаптуватися до постійних викликів енергетичного ринку XXI століття та зменшити ризики глибоких дисбалансів у майбутньому.

Прогнозовані результати впровадження стратегії свідчать про її високий потенціал трансформації енергетичної моделі на більш ефективну, децентралізовану та екологічно сталу. До 2029 року очікується подвоєння частки

ВДЕ, модернізація ключової інфраструктури, суттєве зменшення втрат та витрат, а також зростання ролі місцевих ініціатив (табл. 2.13).

Таблиця 2.13 – Прогнозовані результати впровадження інтегрованої енергетичної стратегії (2025-2029 рр.)

Ключовий напрям	Очікувані результати до 2029 року	Кількість показники	Очікуваний вплив
Розвиток ВДЕ	Зростання частки відновлюваних джерел енергії в енергобалансі	Збільшення частки ВДЕ з 14% (2024) до 32% (2029)	Інвестиції у сонячну, вітрову та біоенергетику зменшать імпортозалежність та викиди
Модернізація інфраструктури	Скорочення технічних втрат у мережах, підвищення надійності постачання	Зменшення втрат електроенергії з 14% до 9% 90% підстанцій модернізовані	Нові технології підвищать ефективність розподілу та захист критичних вузлів
Енергоефективність промисловості	Зниження енергоємності ВВП, зменшення експлуатаційних витрат підприємств	Зниження енергоємності на 25% 60% великих підприємств ISO 50001	Зменшення витрат – прямий шлях до конкурентоспроможності та екологічної стійкості
Розвиток децентралізованої енергетики	Поява локальних ринків енергії, активна участь громад у генерації	1200 нових енергокооперативів 3000 мікроелектростанцій на рівні ОСББ	Децентралізація знижує ризики централізованих збоїв та стимулює регіональну економіку
Міжнародна інтеграція та співпраця	Поглиблення інтеграції у європейський енергоринок, участь у кліматичних ініціативах	Повна синхронізація з ENTSO-E Участь у 3+ глобальних енергетичних платформах	Включення до європейських та світових ринків забезпечить капітал, технології й стабільність
Інновації та зберігання енергії	Комерціалізація нових рішень у зберіганні (BESS, водень), стабілізація ВДЕ-навантаження	Щонайменше 500 МВт нових BESS-систем Перші пілоти з водневої енергетики	Інновації стануть каталізатором нової енергетичної моделі – розумної, сталої, гнучкої

Джерело: складено автором

Інтеграція у міжнародні ринки та запровадження інноваційних технологій забезпечать стабільність та підвищення енергетичної автономії держави. Ця стратегія має мультивекторний ефект — одночасно підсилюючи безпеку, економіку, екологію та соціальну сталість.

Підсумовуючи впроваджені заходи, слід зазначити, що їх реалізація створює фундамент для довгострокової енергетичної стабільності як на національному, так і міжнародному рівні. Системна модернізація інфраструктури, розширення сектору ВДЕ, підтримка децентралізованої генерації та підвищення енергоефективності дозволили суттєво скоротити енергетичну вразливість та зміцнити адаптивний потенціал енергосистем. Активна участь у глобальних ініціативах, як-от REPowerEU та Паризька угода, забезпечує політичну підтримку та доступ до фінансових ресурсів, що підсилює ефект від локальних реформ.

Очікуваний вплив на локальні та глобальні ринки проявлятиметься через зменшення імпортозалежності, стабілізацію цін, зростання ролі чистої енергії та активізацію транснаціонального енергетичного співробітництва. На локальному рівні це означає більш передбачуване постачання, розвиток економіки громад, нові робочі місця у «зелених» секторах та покращення енергетичної безпеки. На глобальному — посилення ролі країн з диверсифікованою енергетикою як експортерів технологій і стабілізаторів ринку. Таким чином, впроваджені заходи мають мультиплікативний ефект і трансформують енергетичну парадигму з вразливої до стійкої та взаємовигідної.

ВИСНОВКИ

Аналіз сутності глобальної енергетичної проблеми показав, що енергетична криза є комплексним явищем, яке впливає на всі сфери світового господарства. Енергетична залежність багатьох країн від імпорتنих енергоносіїв, особливо природного газу та нафти, створює значні ризики для економічної стабільності. Зокрема, війна в Україні призвела до порушення ланцюгів постачання енергоносіїв до Європи, що спричинило зростання цін на енергію, інфляцію та соціальну напругу в країнах ЄС.

Методологічні підходи до аналізу енергетичних дисбалансів у глобальній економіці охоплюють кількісні методи, такі як регресійний аналіз, сценарне моделювання та оптимізаційні моделі, а також системний підхід із використанням системної динаміки та моделей причинно-наслідкових зв'язків. Комплексне використання цих методів дозволяє не лише оцінювати поточний стан енергетичних ринків, але й розробляти реалістичні прогнози та ефективні стратегії для забезпечення енергетичної безпеки.

Дослідження чинників і наслідків світогосподарських дисбалансів через енергетичну кризу показало, що основними тригерами є економічні (нерівномірність розподілу енергоресурсів), політичні (санкції та торговельні обмеження), технологічні (відставання у впровадженні відновлюваних джерел енергії) та екологічні (негативний вплив традиційних джерел енергії на довкілля) фактори. Наслідки кризи включають зниження обсягів виробництва у промисловості, енергетичну бідність, а також посилення міжнародних конфліктів за доступ до енергоресурсів. Застосування ефективних інструментів управління, таких як підвищення рівня енергоефективності та розвиток альтернативних джерел енергії, дозволяє знизити ризики для світової економіки та забезпечити її сталий розвиток.

У результаті аналізу впливу енергетичних дисбалансів на діяльність ТОВ ГК «Нафтогаз України» встановлено, що компанія зазнала глибоких структурних змін, зумовлених військовими ризиками, логістичними порушеннями та ринковою

волатильністю. Попри значні фінансові втрати у 2022 році, стратегічне скорочення витрат, реструктуризація боргу та цифровізація управлінських процесів дозволили досягти фінансової стабілізації у 2024 році. Енергетичні кризи також змусили компанію переглянути операційні моделі, зосередившись на внутрішньому видобутку, безпеці постачання та зменшенні зовнішньої залежності.

Стратегії адаптації компанії Shell до глобальних енергетичних викликів демонструють приклад успішного поєднання довгострокового бачення з інституційною гнучкістю. Компанія реалізує стратегію Net Zero, активно інвестує в ВДЕ та LNG, а також реформує свою роздрібну інфраструктуру, зосереджуючись на електрифікації транспорту та децентралізованих енергетичних рішеннях. Shell не лише адаптується до умов кризи, але й формує тренди енергетичного майбутнього, що забезпечує їй стабільність, конкурентоспроможність та глобальний вплив.

Запропоновані проектно-рекомендаційні заходи щодо зменшення енергетичних дисбалансів на локальному та глобальному рівнях базуються на системному підході: диверсифікації джерел енергії, модернізації інфраструктури, децентралізації та посиленні міжнародної кооперації. Створення умов для енергоефективності, прозорості видобутку та розвитку технологій зберігання енергії є ключовими чинниками майбутньої енергетичної стійкості. Тільки через інтегровані дії держав, бізнесу та міжнародних інституцій можливо подолати сучасні дисбаланси й закласти основу для справедливої та стабільної енергетичної системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Хасцька О. Проблеми та перспективи глобалізації, глобальні проблеми людства. *Економічний простір*. Випуск №189, с. 316-322. 2024. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/189-55>
2. Рябець Н. М., Тимків І. В. Глобальна енергетична безпека: концепт, фактори та шляхи забезпечення. *Економіка та суспільство*. Випуск №61. 2024. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-120>
3. Saparulu F., Dzhumagaziev N., Smagulov K., Dzhumagulova K. The impact of renewable energy sources on the sustainable development of the economy and greenhouse gas emissions. *InterConf*. 2024. URL: <https://archive.interconf.center/index.php/2709-4685/article/view/5951>
4. Prokopowicz D. POLAND'S 2022 ENERGY CRISIS AS A RESULT OF THE WAR IN UKRAINE AND YEARS OF NEGLECT TO CARRY OUT A GREEN TRANSFORMATION OF THE ENERGY SECTOR. *International Journal of New Economics and Social Sciences*. 2023. URL: <https://ijoness.com/article/543042/en>
5. Trunina I., Pryakhina K., Yakymets S. Research on the Development of Renewable Energy Sources in the World Due to the War in Ukraine. 2022 *IEEE 4th International Conference on Modern Electrical and Energy System (MEES)*, 1-5. 2022. URL: <https://doi.org/10.1109/MEES58014.2022.10005696>.
6. Плахотнік О.О., Павленко А.А. Вплив глобалізації на розвиток світової економіки та економіки України. *Економіка та держава*. 2022. № 5. С. 62–67.
7. Хаєцька О.П., Лояніч В.О. Забезпечення продовольчої безпеки України в умовах війни. *Ефективна економіка*. 2023. № 6. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/1723>
8. Polukhin A., Redko K., Selikhova Y. The ways to overcome the crisis situations in the fuel and energy complex field under martial law (Ukrainian experience). *Economics. Finances. Law*. 2023. URL: <https://doi.org/10.37634/efp.2023.6.8>.

9. Yakoviyk I., Tsvelikh M. Energy Security of the European Union in the Context of Russian Aggression against Ukraine. *Problems of legality*. 2023. URL: <http://plaw.nlu.edu.ua/article/view/274518>
10. Cui L. The European energy crisis of 2022 in the context of increasing sanctions pressure on the russian federation: Analysis of economic losses and scenarios. *EUROPEAN CHRONICLE*. 2022. URL: <https://doi.org/10.59430/euch/3.2022.19>.
11. Gjukaj A., Rexhepi V., Bualoti R., Çelo M., Kerolli I. Powering through Challenges: Analyzing the Energy Crisis in the Western Balkans during the Pandemic Context. *HighTech and Innovation Journal*. 2024. URL: <https://hightechjournal.org/index.php/HIJ/article/view/529>
12. Bringas P., Pesquera G. UNDERSTANDING THE SPANISH ENERGY MARKET IN 2022 WITH AN ANALYSIS OF OFICIAL DATA. *DYNA*. 2024. URL: <https://doi.org/10.6036/10986>.
13. Babachenko O., Nesterov O., Garmash L. Decarbonization and the energy crisis. *Fundamental and applied problems of ferrous metallurgy*. 2022. URL: <https://doi.org/10.52150/2522-9117-2022-36-35-48>.
14. Енергетична безпека України: перспективна модель управління ризиками. *Центр безпекових досліджень*. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-12/ad_mono_sukhodolia_do_druku_na_site_02_01_2024.pdf
15. Lawyer E., Carlson E. Evaluation of Energy Security in Select Eastern European Countries1. *2023 19th International Conference on the European Energy Market (EEM)*, 1-8. 2023. URL: <https://doi.org/10.1109/EEM58374.2023.10161863>.
16. Мазаракі А., Мельник Т. Енергетична безпека: нові виклики та світові тренди. *Scientia fructuosa*. 155, 3 (Чер 2024), 4–22. URL: [https://doi.org/10.31617/1.2024\(155\)01](https://doi.org/10.31617/1.2024(155)01)
17. Оцінювання загроз енергетичній безпеці : аналіт. доп. / [О. М. Суходоля, Г. Л. Рябцев, Ю. М. Харазішвілі, Д. Г. Бобро, С. П. Завгородня] ; за ред. О. М.

Суходолі. Київ : НІСД, 2022. 63 с. URL: <https://doi.org/10.53679/NISSanalytrep.2022.11>

18. Леал-Аркас Л., Філіс, А. Концепція енергетичної безпеки: виміри та регулюючи аспекти. *Енергетична політика*. 2022. № 1. С. 32–38.

19. Telegina E., Khalova G. Geoeconomic and Geopolitical Challenges of Energy Transition. Implications for World Economy. *World Economy and International Relations*. 2022. URL: <https://doi.org/10.20542/0131-2227-2022-66-6-26-34>.

20. Шевченко В.Ю. Зовнішні шоки та європейські енергетичні ціни. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»*. Випуск №1(71), 2023. URL: http://business-navigator.ks.ua/journals/2023/71_2023/4.pdf

21. Щуров І. В. Нові глобальні виклики та проблеми енергетичної безпеки в Україні. *Економічний простір*. Випуск №180. 2022. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/180-12>

22. Енергетична безпека України: методологія системного аналізу та стратегічного планування : аналіт. доп. / Суходоля О. М. та ін. Київ : НІСД, 2020. 178 с.

23. Кривчик Г. Україна в умовах розгортання світової енергетичної кризи на початку 2020-х рр. *Науково-теоретичний альманах Грані*, 25(6), 52-59. 2022. URL: <https://doi.org/10.15421/172269>

24. Basdekis, C. Trends and Challenges after the Impact of COVID-19 and the Energy Crisis on Financial Markets. *Energies*. 2024. URL: <https://www.mdpi.com/1996-1073/17/15/3857>

25. Wei J. The Economic Impact of Geopolitical Conflict: Energy, Markets, and Policy Recommendations. *Advances in Economics, Management and Political Sciences*. 2023. URL: <https://doi.org/10.54254/2754-1169/30/20231462>.

26. Офіційний сайт підприємства ТОВ «Нафтогаз України». URL: <https://gas.ua/uk/home>

27. Загальна інформація про підприємство ТОВ «Нафтогаз України». URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/40121452/

28. Загальна інформація про підприємство ТОВ «Нафтогаз України». URL: <https://opendatabot.ua/c/40121452>
29. Імпорт та експорт електроенергії. URL: <https://map.ua-energy.org/uk/resources/56df70b0-6bc1-4c7d-a82f-284cf723438d/>
30. Фінансова звітність підприємства ТОВ «Нафтогаз України» за 2022 рік. URL: https://clarity-project.info/edr/40121452/yearly-finances?current_year=2022
31. Фінансова звітність підприємства ТОВ «Нафтогаз України» за 2023 рік. URL: https://clarity-project.info/edr/40121452/yearly-finances?current_year=2023
32. Фінансова звітність підприємства ТОВ «Нафтогаз України» за 2024 рік. URL: https://clarity-project.info/edr/40121452/yearly-finances?current_year=2024
33. Офіційний сайт компанії «Shell». URL: <https://www.ua.shell/>
34. Загальна інформація про підприємство ТОВ «Шелл Україна». URL: <https://opendatabot.ua/c/33832065>
35. Інфляційний звіт. *Національний банк України*. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Inflation_Report_for_Experts_pr_2024-Q1.pdf
36. Світові ціни на нафту. МінФін. URL: https://index.minfin.com.ua/ua/markets/oil/brent/?utm_source=chatgpt.com
37. Біржові котирування: Природний газ. Середньо- та довгостроковий ринок. URL: <https://www.ueex.com.ua/exchange-quotations/natural-gas/medium-and-long-term-market/>
38. Ус Ю. В., Литовченко В.О. Реалізація стратегії управління енергетичною безпекою підприємств в умовах зростаючої нестабільності: організаційний аспект. *БізнесІнформ*. Випуск №9, 2024. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-9-313-320>
39. Ukrainian Energy Security Dialogue 2024: головні виклики, рішення та перспективи енергетичної безпеки України. URL: <https://surl.li/sdxxpzj>
40. Міністерство енергетики України. Енергетична стратегія України до 2050 року. URL: <https://mev.gov.ua/reforma/enerhetychna-stratehiya>

ДОДАТКИ

Додаток А

Фінансова звітність ТОВ ГК «Нафтогаз Україна» за 2022 рік

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн.	На кінець звітного періоду, тис. грн.
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	2 599.00	2 093.00
первісна вартість	1001	5 806.00	5 927.00
накопичена амортизація	1002	3 207.00	3 834.00
Незавершені капітальні інвестиції	1005	11 079.00	25 035.00
Основні засоби	1010	9 685.00	8 277.00
первісна вартість	1011	24 620.00	28 050.00
знос	1012	14 935.00	19 773.00
Інвестиційна нерухомість	1015	0.00	
первісна вартість	1016	0.00	
знос	1017	0.00	
Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	
первісна вартість	1021	0.00	
накопичена амортизація	1022	0.00	
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0.00	
інші фінансові інвестиції	1035	0.00	
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0.00	
Відстрочені податкові активи	1045	2 670.00	1 968.00
Гудвіл	1050	0.00	
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0.00	
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0.00	
Інші необоротні активи	1090	3 352.00	1 581.00
Усього за розділом I	1095	29 385.00	38 954.00
II. Оборотні активи Запаси	1100	301 505.00	307 231.00
Виробничі запаси	1101	533.00	1 639.00
Незавершене виробництво	1102	0.00	
Готова продукція	1103	0.00	
Товари	1104	300 972.00	305 592.00
Поточні біологічні активи	1110	0.00	
Депозити перестрахування	1115	0.00	
Векселі одержані	1120	0.00	
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	2 633 032.00	17 933 877.00
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	1 367 851.00	1 660 780.00
з бюджетом	1135	7 240.00	341 406.00
у тому числі з податку на прибуток	1136	0.00	
з нарахованих доходів	1140	0.00	
із внутрішніх розрахунків	1145	0.00	

Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	120 631.00	4 130.00
Поточні фінансові інвестиції	1160	0.00	
Гроші та їх еквіваленти	1165	990 333.00	765 945.00
Готівка	1166	0.00	
Рахунки в банках	1167	0.00	
Витрати майбутніх періодів	1170	9 806.00	49 502.00
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0.00	
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	0.00	
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0.00	
резервах незароблених премій	1183	0.00	
інших страхових резервах	1184	0.00	
Інші оборотні активи	1190	239 342.00	7 490.00
Усього за розділом II	1195	5 669 740.00	21 070 361.00
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	
Баланс	1300	5 699 125.00	21 109 315.00

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн.	На кінець звітного періоду, тис. грн.
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1 476 000.00	1 476 000.00
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0.00	
Капітал у дооцінках	1405	0.00	
Додатковий капітал	1410	0.00	
Емісійний дохід	1411	0.00	
Накопичені курсові різниці	1412	0.00	
Резервний капітал	1415	0.00	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-4 876 175.00	-28 298 725.00
Неоплачений капітал	1425	0.00	
Вилучений капітал	1430	0.00	
Інші резерви	1435	0.00	
Усього за розділом I	1495	-3 400 175.00	-26 822 725.00
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0.00	
Пенсійні зобов'язання	1505	0.00	
Довгострокові кредити банків	1510	0.00	
Інші довгострокові зобов'язання	1515	1 686.00	
Довгострокові забезпечення	1520	0.00	
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0.00	
Цільове фінансування	1525	0.00	
Благодійна допомога	1526	0.00	
Страхові резерви	1530	0.00	
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язань	1531	0.00	

резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0.00	
резерв незароблених премій	1533	0.00	
інші страхові резерви	1534	0.00	
Інвестиційні контракти	1535	0.00	
Призовий фонд	1540	0.00	
Резерв на виплату джек-поту	1545	0.00	
Усього за розділом II	1595	1 686.00	0.00
III. Поточні зобов'язання і забезпечення	1600	0.00	
Короткострокові кредити банків			
Векселі видані	1605	0.00	
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	2 783.00	2 274.00
товари, роботи, послуги	1615	8 783 974.00	46 057 496.00
розрахунками з бюджетом	1620	117 301.00	149 107.00
у тому числі з податку на прибуток	1621	117 209.00	148 634.00
розрахунками зі страхування	1625	345.00	366.00
розрахунками з оплати праці	1630	2 116.00	2 537.00
за одержаними авансами	1635	169 434.00	1 006 006.00
за розрахунками з учасниками	1640	0.00	
із внутрішніх розрахунків	1645	0.00	
за страховою діяльністю	1650	0.00	
Поточні забезпечення	1660	12 231.00	23 036.00
Доходи майбутніх періодів	1665	2 160.00	
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	7 270.00	691 218.00
Усього за розділом III	1695	9 097 614.00	47 932 040.00
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0.00	
Баланс	1900	5 699 125.00	21 109 315.00

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

Фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн.	За аналогічний період попереднього року, тис. грн.
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	58 072 073.00	15 426 214.00
Чисті зароблені страхові премії	2010		0.00
Премії підписані, валова сума	2011		0.00
Премії, передані у перестраховування	2012		0.00
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013		0.00
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014		0.00
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	54 175 867.00	14 343 423.00
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070		0.00

Валовий: прибуток	2090	3 896 206.00	1 082 791.00
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105		0.00
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110		0.00
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111		0.00
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112		0.00
Інші операційні доходи	2120	1 548.00	435.00
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121		0.00
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122		0.00
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123		0.00
Адміністративні витрати	2130		0.00
Витрати на збут	2150	543 572.00	332 509.00
Інші операційні витрати	2180	26 236 022.00	5 402 139.00
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181		0.00
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182		0.00
збиток	2195	22 881 840.00	4 651 422.00
Дохід від участі в капіталі	2200		0.00
Інші фінансові доходи	2220	75 372.00	14 351.00
Інші доходи	2240		0.00
Дохід від благодійної допомоги	2241		0.00
Фінансові витрати	2250	680.00	1 067.00
Втрати від участі в капіталі	2255		0.00
Інші витрати	2270		0.00
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275		0.00
збиток	2295	22 807 148.00	4 638 138.00
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-615 402.00	-135 779.00
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		0.00
збиток	2355	23 422 550.00	4 773 917.00

Фінансова звітність ТОВ ГК «Нафтогаз Україна» за 2023 рік

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн.	На кінець звітного періоду, тис. грн.
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	2 093.00	2 188.00
первісна вартість	1001	5 927.00	6 603.00
накопичена амортизація	1002	3 834.00	4 415.00
Незавершені капітальні інвестиції	1005	25 035.00	24 633.00
Основні засоби	1010	8 277.00	3 665.00
первісна вартість	1011	28 050.00	27 649.00
знос	1012	19 773.00	23 984.00
Інвестиційна нерухомість	1015	0.00	
первісна вартість	1016	0.00	
знос	1017	0.00	
Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	
первісна вартість	1021	0.00	
накопичена амортизація	1022	0.00	
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0.00	
інші фінансові інвестиції	1035	0.00	
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0.00	
Відстрочені податкові активи	1045	1 968.00	2 178.00
Гудвіл	1050	0.00	
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0.00	
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0.00	
Інші необоротні активи	1090	1 581.00	1 887.00
Усього за розділом I	1095	38 954.00	34 551.00
II. Оборотні активи Запаси	1100	307 231.00	319 817.00
Виробничі запаси	1101	1 639.00	2 222.00
Незавершене виробництво	1102	0.00	
Готова продукція	1103	0.00	
Товари	1104	305 592.00	317 595.00
Поточні біологічні активи	1110	0.00	
Депозити перестрахування	1115	0.00	
Векселі одержані	1120	0.00	
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	17 933 877.00	18 349 849.00
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	1 660 780.00	1 646 101.00
з бюджетом	1135	341 406.00	388 382.00
у тому числі з податку на прибуток	1136	0.00	
з нарахованих доходів	1140	0.00	
із внутрішніх розрахунків	1145	0.00	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	4 130.00	791.00

Поточні фінансові інвестиції	1160	0.00	
Гроші та їх еквіваленти	1165	765 945.00	1 621 388.00
Готівка	1166	0.00	
Рахунки в банках	1167	0.00	
Витрати майбутніх періодів	1170	49 502.00	53 718.00
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0.00	
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	0.00	
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0.00	
резервах незароблених премій	1183	0.00	
інших страхових резервах	1184	0.00	
Інші оборотні активи	1190	7 490.00	131 078.00
Усього за розділом II	1195	21 070 361.00	22 511 124.00
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	
Баланс	1300	21 109 315.00	22 545 675.00

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн.	На кінець звітного періоду, тис. грн.
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1 476 000.00	1 476 000.00
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0.00	
Капітал у дооцінках	1405	0.00	
Додатковий капітал	1410	0.00	
Емісійний дохід	1411	0.00	
Накопичені курсові різниці	1412	0.00	
Резервний капітал	1415	0.00	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-28 298 725.00	-30 285 952.00
Неоплачений капітал	1425	0.00	
Вилучений капітал	1430	0.00	
Інші резерви	1435	0.00	
Усього за розділом I	1495	-26 822 725.00	-28 809 952.00
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0.00	
Пенсійні зобов'язання	1505	0.00	
Довгострокові кредити банків	1510	0.00	
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0.00	591.00
Довгострокові забезпечення	1520	0.00	
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0.00	
Цільове фінансування	1525	0.00	
Благодійна допомога	1526	0.00	
Страхові резерви	1530	0.00	
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язань	1531	0.00	
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0.00	
резерв незароблених премій	1533	0.00	
інші страхові резерви	1534	0.00	

Інвестиційні контракти	1535	0.00	
Призовий фонд	1540	0.00	
Резерв на виплату джек-поту	1545	0.00	
Усього за розділом II	1595	0.00	591.00
III. Поточні зобов'язання і забезпечення	1600	0.00	
Короткострокові кредити банків			
Векселі видані	1605	0.00	
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	2 274.00	526.00
товари, роботи, послуги	1615	46 057 496.00	48 651 542.00
розрахунками з бюджетом	1620	149 107.00	151 734.00
у тому числі з податку на прибуток	1621	148 634.00	150 715.00
розрахунками зі страхування	1625	366.00	530.00
розрахунками з оплати праці	1630	2 537.00	3 613.00
за одержаними авансами	1635	1 006 006.00	1 189 032.00
за розрахунками з учасниками	1640	0.00	
із внутрішніх розрахунків	1645	0.00	
за страховою діяльністю	1650	0.00	
Поточні забезпечення	1660	23 036.00	20 811.00
Доходи майбутніх періодів	1665	0.00	
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	691 218.00	1 337 248.00
Усього за розділом III	1695	47 932 040.00	51 355 036.00
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0.00	
Баланс	1900	21 109 315.00	22 545 675.00

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

Фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн.	За аналогічний період попереднього року, тис. грн.
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	55 691 930.00	58 072 073.00
Чисті зароблені страхові премії	2010		0.00
Премії підписані, валова сума	2011		0.00
Премії, передані у перестраховування	2012		0.00
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013		0.00
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014		0.00
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	52 689 984.00	54 175 867.00
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070		0.00
Валовий: прибуток	2090	3 001 946.00	3 896 206.00
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105		0.00

Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110		0.00
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111		0.00
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112		0.00
Інші операційні доходи	2120	67 837.00	1 548.00
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121		0.00
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122		0.00
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123		0.00
Адміністративні витрати	2130		0.00
Витрати на збут	2150	702 859.00	543 572.00
Інші операційні витрати	2180	4 310 347.00	26 236 022.00
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181		0.00
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182		0.00
збиток	2195	1 943 423.00	22 881 840.00
Дохід від участі в капіталі	2200		0.00
Інші фінансові доходи	2220	430 496.00	75 372.00
Інші доходи	2240		0.00
Дохід від благодійної допомоги	2241		0.00
Фінансові витрати	2250	421.00	680.00
Втрати від участі в капіталі	2255		0.00
Інші витрати	2270		0.00
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275		0.00
збиток	2295	1 513 348.00	22 807 148.00
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-473 611.00	-615 402.00
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		0.00
збиток	2355	1 986 959.00	23 422 550.00

Фінансова звітність ТОВ ГК «Нафтогаз Україна» за 2023 рік

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн.	На кінець звітного періоду, тис. грн.
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	2 188.00	45 881.00
первісна вартість	1001	6 603.00	52 391.00
накопичена амортизація	1002	4 415.00	6 510.00
Незавершені капітальні інвестиції	1005	24 633.00	9 238.00
Основні засоби	1010	3 665.00	5 867.00
первісна вартість	1011	27 649.00	29 908.00
знос	1012	23 984.00	24 041.00
Інвестиційна нерухомість	1015	0.00	
первісна вартість	1016	0.00	
знос	1017	0.00	
Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	
первісна вартість	1021	0.00	
накопичена амортизація	1022	0.00	
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0.00	
інші фінансові інвестиції	1035	0.00	
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0.00	9 229.00
Відстрочені податкові активи	1045	2 178.00	5 979.00
Гудвіл	1050	0.00	
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0.00	
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0.00	
Інші необоротні активи	1090	1 887.00	770.00
Усього за розділом I	1095	34 551.00	76 964.00
II. Оборотні активи Запаси	1100	319 817.00	807 114.00
Виробничі запаси	1101	2 222.00	1 689.00
Незавершене виробництво	1102	0.00	
Готова продукція	1103	0.00	
Товари	1104	317 595.00	805 425.00
Депозити перестрахування	1115	0.00	
Векселі одержані	1120	0.00	
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	18 349 849.00	20 096 395.00
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	1 646 101.00	1 772 040.00
з бюджетом	1135	388 382.00	326 502.00
у тому числі з податку на прибуток	1136	0.00	1 416.00
з нарахованих доходів	1140	0.00	
із внутрішніх розрахунків	1145	0.00	

Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	791.00	3 298.00
Поточні фінансові інвестиції	1160	0.00	
Гроші та їх еквіваленти	1165	1 621 388.00	297 334.00
Готівка	1166	0.00	
Рахунки в банках	1167	0.00	
Витрати майбутніх періодів	1170	53 718.00	63 991.00
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0.00	
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	0.00	
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0.00	
резервах незароблених премій	1183	0.00	
інших страхових резервах	1184	0.00	
Інші оборотні активи	1190	131 078.00	1 705 205.00
Усього за розділом II	1195	22 511 124.00	25 071 879.00
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	
Баланс	1300	22 545 675.00	25 148 843.00

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн.	На кінець звітного періоду, тис. грн.
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1 476 000.00	1 476 000.00
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0.00	
Капітал у дооцінках	1405	0.00	
Додатковий капітал	1410	0.00	
Емісійний дохід	1411	0.00	
Накопичені курсові різниці	1412	0.00	
Резервний капітал	1415	0.00	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-30 285 952.00	-29 841 662.00
Неоплачений капітал	1425	0.00	
Вилучений капітал	1430	0.00	
Інші резерви	1435	0.00	
Усього за розділом I	1495	-28 809 952.00	-28 365 662.00
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0.00	
Пенсійні зобов'язання	1505	0.00	
Довгострокові кредити банків	1510	0.00	
Інші довгострокові зобов'язання	1515	591.00	232.00
Довгострокові забезпечення	1520	0.00	
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0.00	
Цільове фінансування	1525	0.00	
Благодійна допомога	1526	0.00	
Страхові резерви	1530	0.00	
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язань	1531	0.00	

резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0.00	
резерв незароблених премій	1533	0.00	
інші страхові резерви	1534	0.00	
Інвестиційні контракти	1535	0.00	
Призовий фонд	1540	0.00	
Резерв на виплату джек-поту	1545	0.00	
Усього за розділом II	1595	591.00	232.00
III. Поточні зобов'язання і забезпечення	1600	0.00	
Короткострокові кредити банків			
Векселі видані	1605	0.00	
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	526.00	620.00
товари, роботи, послуги	1615	48 651 542.00	48 938 251.00
розрахунками з бюджетом	1620	151 734.00	145 401.00
у тому числі з податку на прибуток	1621	150 715.00	142 190.00
розрахунками зі страхування	1625	530.00	1 000.00
розрахунками з оплати праці	1630	3 613.00	5 412.00
за одержаними авансами	1635	1 189 032.00	1 266 255.00
за розрахунками з учасниками	1640	0.00	
із внутрішніх розрахунків	1645	0.00	
за страховою діяльністю	1650	0.00	
Поточні забезпечення	1660	20 811.00	42 255.00
Доходи майбутніх періодів	1665	0.00	
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	1 337 248.00	3 115 079.00
Усього за розділом III	1695	51 355 036.00	53 514 273.00
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0.00	
Баланс	1900	22 545 675.00	25 148 843.00

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

Фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн.	За аналогічний період попереднього року, тис. грн.
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	55 392 821.00	55 691 930.00
Чисті зароблені страхові премії	2010		0.00
Премії підписані, валова сума	2011		0.00
Премії, передані у перестраховування	2012		0.00
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013		0.00
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014		0.00
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	52 773 624.00	52 689 984.00
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070		0.00

Валовий: прибуток	2090	2 619 197.00	3 001 946.00
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105		0.00
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110		0.00
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111		0.00
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112		0.00
Інші операційні доходи	2120	147 394.00	67 837.00
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121		0.00
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122		0.00
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123		0.00
Адміністративні витрати	2130		0.00
Витрати на збут	2150	899 784.00	702 859.00
Інші операційні витрати	2180	1 317 053.00	4 310 347.00
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181		0.00
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182		0.00
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	549 754.00	
збиток	2195		1 943 423.00
Дохід від участі в капіталі	2200		0.00
Інші фінансові доходи	2220	254 572.00	430 496.00
Інші доходи	2240		0.00
Дохід від благодійної допомоги	2241		0.00
Фінансові витрати	2250	18 197.00	421.00
Втрати від участі в капіталі	2255		0.00
Інші витрати	2270	8.00	0.00
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275		0.00
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	786 121.00	
збиток	2295		1 513 348.00
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-339 612.00	-473 611.00
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		0.00
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	446 509.00	
збиток	2355		1 986 959.00

Протокол аналізу звіту подібності науковим керівником

Заявляю, що я ознайомився (-лась) з Повним звітом подібності, який був згенерований Системою виявлення і запобігання плагіату щодо роботи:

Автор: Крушовська Дарина Олегівна

Назва: Глобальна енергетична проблема як чинник світогосподарських дисбалансів

Координатор: к.е.н., доцент Субочев О.В.

Підрозділ: кафедра міжнародних фінансів

Коефіцієнт подібності 1:1.2

Коефіцієнт подібності 2:0.2

Тривога: 3

Після аналізу Звіту подібності констатую наступне:

☐ виявлені в роботі запозичення є сумнійними і не мають ознак плагіату. Тому робота визнається самостійною і допускається до захисту;

☐ виявлені в роботі запозичення не мають ознак плагіату, але їх надмірна кількість викликає сумніви щодо цінності роботи і самостійності її автора. Роботу направити на доопрацювання;

☐ виявлені в роботі запозичення є недобросовісними і мають ознаки плагіату або в ній містяться навмисні спотворення тексту, що вказують на спроби приховування недобросовісних запозичень.

У зв'язку з чим, робота не допускається до захисту.

Обґрунтування:

.....
.....
.....
.....

Дата

Підпис Наукового керівника